

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Voimaannuttavia ylisukupolvisia kohtaamisia

Ylisukupolvisen toimintamallin kehittäminen

Turun Kaupunkilähetys ry:lle

Terhi Palmu

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

09 / 2018

www.humak.fi

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Terhi Palmu	Sivumäärä 61 ja 2 liitesivua
Työn nimi Voimaannuttavia ylisukupolvisia kohtaamisia. Ylisukupolvisen toimintamallin kehittäminen Turun Kaupunkilähetys ry:lle	
Ohjaava(t) opettaja(t) Kimmo Lind, Juha Nikkilä	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Turun Kaupunkilähetys ry, Katja Suominen	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön tilaajana toimii sosiaalialan järjestö Turun Kaupunkilähetys ry. Kaupunkilähetys ry tuottaa tukipalveluja Turun alueen nuorille aikuisille sekä yli 60-vuotiaille. Yksilömuotoiset tukipalvelut toteutuvat vapaaehtoisten tukihenkilöiden avulla. Nuorille tukea tarjotaan niin itsenäistymiseen kuin koulu- ja työelämään. Yli 60-vuotiaiden palvelut keskittyvät tukihenkilö- ja ryhmätoimintaan. Turun Kaupunkilähetyksen tavoitteena on tukea yksilöitä elämän murroskohdissa sekä haasteissa, rohkaisten löytämään voimavaroja omasta elämästä ja kasvamaan ihmisenä.</p> <p>Turun Kaupunkilähetyksen palveluiden pariin hakeudutaan, kun elämässä kohdataan muutoksia tai arkeen kaivataan erityistä tukea. Kaupunkilähetyksen palveluiden piirissä olevat, nuoret aikuiset kuin ikäihmisetkin kokevat elämässään hyvin samankaltaisia haasteita, jotka painottuvat niin arjesta selviytymisen, mielenterveyden kuin neurologisten haasteiden ympärille. Yksi molempia ryhmiä koskettava teema on koettu yksinäisyys sekä sosiaalisten kontaktien puute.</p> <p>Työ Kaupunkilähetyksen asiakkaiden haasteiden voittamiseksi synnytti idean ylisukupolvisen toiminnan kehittämisestä. Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa ylisukupolvisen työn malli Turun Kaupunkilähetykselle. Mallin kehityksessä on huomioitu erityisesti asiakaslähtöisyyttä sekä osallistujien yksilöllisiä haasteita. Malli on sovellettavissa ylisukupolvisesta toiminnassa kiinnostuneiden tahojen käyttöön, sisältäen toiminnan organisoinnin sen suunnittelusta tulosten analysoimiseen.</p> <p>Opinnäytetyössä hyödynnettiin teoreettista lähdekirjallisuutta sekä ylisukupolvisen toiminnan pilotin, Kaupunkilähetyksen järjestämän viikonloppuleirin toteutuksesta tehtyjä havaintoja. Opinnäytetyön tutkimuksellisessa osassa käytettiin palvelumuotoilun menetelmiä, palautekyselyä sekä havainnointia. Ylisukupolvisen toiminnan malli rakentui mainittujen opinnäytetyön osioiden pohjalta.</p> <p>Opinnäytetyö antaa uutta tietoa ylisukupolvisen työn mahdollisuuksista sekä hyödynnettävyydestä erilaisten kohderyhmien parissa. Opinnäytetyön kantavat teemat; yksinäisyys, vuorovaikutus sekä yhteisöllisyys sekä työn sosiaalipedagoginen pohja antavat mahdollisuuksia kehittää ylisukupolvista toimintaa osana erilaisia sosiaalialan palveluita. Opinnäytetyö on ajankohtainen tuotos, jonka avulla yhteiskunnassa toimivia ikäryhmiä on mahdollista saattaa vuorovaikutukseen keskenään ja vaikuttaa heidän kokemukseensa itsestä ja elämän mielekkyydestä.</p>	
Asiasanat ylisukupolvinen toiminta, sukupolvet, yksinäisyys, vuorovaikutus, yhteisöllisyys, nuoret aikuiset, ikääntyneet	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Terhi Palmu	Number of Pages 61 + 2
Title Empowering connections across generations. Developing a cross-generational process for Turku City Mission.	
Supervisor(s) Kimmo Lind, Juha Nikkilä	
Subscriber and/or Mentor Turku City Mission / Katja Suominen	
Abstract <p>The commissioner of this thesis is the social work organisation Turku City Mission. Turku City Mission offers support services for young adults and over 60-year-olds in Turku area. The personal support activity is based on professionally organised voluntary work. Turku City Mission's services for young adults include support for becoming independent and for facing challenges in school and in working life. The services for over 60-year-olds concentrate on support persons and group activities. Turku City Mission's aim is to support individuals in their life changes and challenges, and to encourage them to find their strengths and resources for growing as a person.</p> <p>Turku City Mission's services are typically used when individuals of different ages face negatively affecting changes in their life, or when they need special support in everyday life. The young adult and senior customers of Turku City Mission experience very similar challenges, which mainly include coping with everyday life, mental health issues and neurological challenges. The theme that touches both groups, the young adults as well as seniors, is loneliness and lack of social contact.</p> <p>The idea to develop cross-generational activity between young adults and seniors came from work to overcome Turku City Mission's customers' challenges. The main aim of this thesis is to develop a cross-generational process model for Turku City Mission. The development process has a customer-oriented approach and considers service user's unique challenges. The cross-generational process model introduced in this thesis can be applied in different social services as well as other organisations which might benefit from it.</p> <p>This thesis is based on theoretical source literature and observations made in the implementation of the pilot service of cross generational activity, City Mission's weekend camp. As research methods I have used service design methods, a feedback survey and observation. The cross-generational process model is based on the whole process of this thesis.</p> <p>This thesis gives new information about the possibilities of cross-generational service processes and how they can be applied to different user groups. The main themes of this thesis; loneliness, interaction, communality and social pedagogy theories, provide opportunities to develop cross-generational services as part of social services. The topic of the thesis is current on a societal level. The study gives useful information on how individuals of different ages can be brought together and encouraged to interact in order to positively affect their views about themselves and their purpose in life.</p>	
Keywords cross-generational activity, generations, loneliness, interaction, communality, young adults, senior citizens	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	6
2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT JA TAVOITTEET.....	7
2.1 Lähtökohdat	7
2.2 Tavoitteet	9
2.3 Tutkimuksellinen kehittämistyö opinnäytteessä.....	10
2.4 Tutkimusmenetelmät.....	11
2.4.1 Palvelumuotoilu tutkimusmenetelmänä.....	12
3 SUKUPOLVET JA YLISUKUPOLVINEN TOIMINTA.....	13
3.1 Sukupolvi ja ylisukupolvisuus	13
3.1.1 Nuoruus kehitysvaiheena.....	14
3.1.2 Ikäihmisten elämänvaihe.....	15
3.2 Ylisukupolvinen toiminta.....	16
3.3 Sukupolvityön erityispiirteitä	18
4 YHTEISÖLLINEN TOIMINTA YKSILÖN VOIMAVARANA	19
4.1 Yksinäisyyden kokeminen	19
4.2 Vuorovaikutuksen merkitys yksilön kasvussa.....	20
4.3 Yhteisö ja yhteisöllisyys voimavarana	21
4.4 Sosiaalipedagoginen toiminta	22
5 YLISUKUPOLVISEN LEIRIN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS	24
5.1 Asiakaslähtöistä palvelua -workshop palvelumuotilun menetelmin	24
5.2 Workshopin tulokset leirin suunnittelun tukena	25
5.2.1 Ikäryhmien välinen vuorovaikutus	25
5.2.2 Nähdäksesi ja kuulluksi tuleminen	26
5.2.4 Ohjaajan rooli.....	28
5.3 Leiri toimintaympäristönä	28
5.4 Tukenasi-leirin suunnittelu.....	29
5.5 Leirin sisältö ja ohjelma	31
5.6 Ohjaajan rooli	35
5.7 Leirin palaute.....	36
5.8 Leirin arviointi	37
6 YLISUKUPOLVISEN TOIMINNAN MALLI.....	40

6.1 Opas kohti ylisukupolvisia kohtaamisia	40
7 POHDINTA.....	51
7.1 Projektin tavoitteiden arviointi.....	51
7.2 Työn itsearviointi	54
LÄHTEET	58
LIITTEET	62

1 JOHDANTO

Nyky-yhteiskunnastamme löytyy kaksi toisistaan irrallaan elävää ryhmää, jotka kuitenkin kokevat päivittäisessä elämässään hyvin samankaltaisia haasteita sekä toiveita. Ikäihmiset kaipaavat niin seuraa kuin aktiviteettejä, syitä lähteä liikkeelle ja tavata muita ihmisiä. Useat nuoret aikuiset kaipaavat kuuntelevaa aikuista, elämänohjeita kuin rohkaisua erilaisten haasteiden edessä. Yksinäisyys koskettaa meistä monia, ikään katsomatta. Yksilöt kaipaavat yhteisöjä, vuorovaikutusta eri-ikäisten kanssa sekä merkityksellisyyden kokemuksia. On tärkeää tulla kuulluksi ja nähdyksi omana itsenä.

Eri-ikäisistä koostuva perhe, läheiset sekä yhteisö nähdään merkittävänä tekijänä ihmisen hyvinvoinnille (Ukkonen-Mikkola 2011, 12.) Teoksessa Neljän polven treffit (Saarenheimo ym. 2013, 10, 15.) puhutaan sukupolvien välisen solidaarisuuden ylläpitämisestä, johon yhteiskunnan eri tahojen tulisi ikäpolvia kannustaa. Sukupolvien välisellä solidaarisuudella tarkoitetaan eri ikäpolviin kuuluvien keskinäistä välittämistä sekä yhteyden vaalimista erilaisissa yhteisöissä kuin yhteiskunnassakin.

Viime vuosina eri-ikäisten asema sekä yhdessä toimiminen ovat nousseet tärkeiksi teemoiksi yhteiskunnassamme. Ikäihmisten osallisuutta tuetaan muun muassa lailla toimintakykyä tukevista palveluista (Finlex 2012). Nuorten hyvinvointia ja asemaa yhteiskunnassa turvaavat nuorisolaki (Finlex 2016) sekä nuorisotakuu (Nuorisotakuu 2018). Järjestöt ovat kehittäneet ylisukupolvisia vapaaehtoistoiminnan muotoja, kuten Kouluvaari-toimintaa. Toiminnalla tahdotaan tarjota nuorille mahdollisuus kokea turvallisen aikuisen läsnäolo ja ikäihmiselle kokemus yhteiskunnallisesta merkityksellisyydestä. (Kouluvaarit ry 2018). Myös Mäkisen (2013) opinnäytetyön tutkimustulosten mukaan niin ikäihmiset kuin nuoret kaipaavat toimintaa, jotka luovat mahdollisuuksia kohdata eri-ikäisiä ihmisiä.

Tahdon opinnäytetyössäni nostaa ylisukupolvisen toiminnan esiin positiivisena, myönteisesti elämänlaatuun vaikuttavana voimavarana. Opinnäytetyöni tavoitteena on kehittää ylisukupolvisen toiminnan malli, jota hyödyntämällä tilaaja Turun Kaupunkiläheisyys ry sekä muut eri ikäryhmien parissa työskentelevät tahot, voivat toteuttaa

asiakaslähtöistä ylisukupolvista toimintaa. Opinnäytetyöni produkti, ylisukupolvisen toiminnan malli, on muodostunut opinnäytetyön teoreettisen viitekehyksen, asiakastuntemus-workshopin sekä ylisukupolvisen leirin toteutuksen sekä tulosten pohjalta.

Kehitystyössäni tarkastelen myös yhteisöpedagogin opintojen keskeisiä teemoja kuten sosiaalipedagogisen innostamisen ja osallistamisen lähtökohtia, yhteisöllisyyttä sekä vuorovaikutuksen merkitystä yksilön kehityksessä. Keskeisinä aihealueina lopputyössäni kulkevat, oleellisesti ylisukupolvisuuteen liittyen, nuoret ja ikäihmiset elämänvaiheineen.

Opinnäytetyöni on yhteisöpedagogin toiminta-alan ydintä, kehittämistyötä järjestö- ja yhdistystoiminnan tarpeisiin. Opinnäytetyöni aihealue on myös yhteiskunnallisesti ajankohtainen, sillä sosiaali- ja terveystalvituia kehitettäessä on huomioitava yhä enemmän niin ikääntyvä suuria ikäluokkia kuin syrjäytymisvaarassa olevia nuoria. Hyvinvointipalveluiden tulisi olla tulevaisuudessa tarjolla yhdenvertaisesti (Hoikkala & Kuivakangas 2017,12). Opinnäytetyö antaa myös minulle yhteisöpedagogina väylän kehittyä ammatillisesti sekä hyödyntää oppimaani käytännön kehittämisprojektin parissa.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT JA TAVOITTEET

2.1 Lähtökohdat

Opinnäytetyöni tilaajataho, Turun Kaupunkilähetys ry on vanhin Turun alueella toiminnassa oleva sosiaalialan järjestö. Kaupunkilähetys ry tarjoaa tukitoimia alueen nuorille aikuisille sekä yli 60-vuotiaille. Kaupunkilähetysryksen toiminnassa on mukana yli 200 vapaaehtoista tukihenkilöä, joiden avulla yksilömuotoiset tukipalvelut toteutetaan. Nuorille, alle 29-vuotiaille, Oma koutsi- ja Tuettu asuminen-toiminnot tarjoavat tukea niin asumiseen, itsenäistymiseen, opintoihin kuin työllistymiseen. Yli 60-vuotiaiden palvelut keskittyvät tukihenkilö- ja Senioripysäkki-ryhmätoimintaan. (Turun Kaupunkilähetys 2017.) Palveluita pyritään kehittämään yhteistyössä muiden sosiaalialan toimijoiden

kanssa, jotta asiakkaiden olisi mahdollista saada tukea mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. (Veikkaus Oy 2018.)

Turun Kaupunkilähetyksen missio ”*Työmme on yhdistää ihmisiä ja kamppittaa yksinäisyys*” puhuu toiminnan arvojen, tavoitteiden sekä palveluiden asiakaslähtöisen kehittämisen puolesta. Tuen piiriin hakeutuvat kohdataan tasa-arvoisina yhteiskunnan jäseninä, joiden osallisuutta ja toimijuutta tuketaan tarpeita vastaavilla palveluilla. (Turun Kaupunkilähetyksen 2017.) Turun Kaupunkilähetyksen ry:n tuen piiriin hakeutuvat nuoret aikuiset sekä ikäihmiset voivat kokea haasteina elämänmuutoksista johtuvaa yksinäisyyttä, mielenterveydellisiä kuin neurologisista haasteista johtuvia arjen hallinnan ongelmia. Kumuloituessaan haasteet vaikuttavat negatiivisesti elämän eri osa-alueisiin.

Toteutin järjestötyön suuntautumisopintoihini liittyvän harjoittelujakson Turun Kaupunkilähetyksen ry:ssä keväällä 2017. Kaupunkilähetyksen oli muuttanut uusiin tiloihin Turun keskustaan, joka mahdollisti järjestön eri palvelujen yhteistyön. Jo harjoittelujaksonei varhaisessa vaiheessa nostin esiin järjestön nuoria ja ikäihmisiä yhdistävän toiminnan kehittämisen. Selvisi, että järjestön palveluiden parissa toimivat olivat jo esittäneet toiveita vastaavasta. Lähdin kehittelemään ideaa ylisukupolvisesta toiminnasta, huomioiden Kaupunkilähetyksen arvot ja työn tavoitteet. 2017 Kaupunkilähetyksen ry vastaanotti Kavlin säätiön 8993 euron lahjoituksen. Lahjoituksella tahdottiin tarjota Kaupunkilähetyksen nuorille, ikä-ihmisille sekä heidän tukihenkilöilleen maksuton leiriviikonloppu.

Opinnäytetyöni taustalla on toiminnallinen kehittämistyön projekti. Vaiheittain toteutunut kehittämistyö sisälsi leirin suunnittelun yhteistyössä Kaupunkilähetyksen työntekijöiden kanssa, kehittämistyön menetelmäosuudet, ylisukupolvisen leirin toteuttamisen sekä loppuarvioinnin. Toiminnallisella opinnäytetyöllä tavoitellaan uuden, käytännön työssä sovellettavan tiedon tuottamista opinnäytetilaaajataholle. Toimintaa kehitettäessä hyödynnetään niin teoriaa kuin aikaisempia tutkimuksia aiheesta. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2013, 5.)

2.2 Tavoitteet

Opinnäytetyöni tavoitteena on sukupolvia yhdistävän toimintamallin kehittäminen Turun Kaupunkilähetys ry:lle. Työni teemat sekä aihe nousivat pyrkimyksistä luoda Kaupunkilähetyksen toimintaan uusia mahdollisuuksia kehittyä vuorovaikutuksessa muiden järjestön toimintaan osallistuvien kanssa. Opinnäytetyössäni pyrin kartoittamaan Turun Kaupunkilähetyksen asiakkaiden kokemuksia ylisukupolvisesta toiminnasta, tulkitsemaan sen synnyttämiä kokemuksia sekä syitä osallistua vastaavaan toimintaan myös tulevaisuudessa. Toiminnan pilottina toimi Kaupunkilähetyksen järjestämä ylisukupolvinen Tukenasi-leiri.

Käsittelen työssäni ylisukupolvista toimintaa vastauksena yksilöiden tarpeeseen elää vuorovaikutuksessa ja osana eri-ikäisistä koostuvaa yhteisöä. Sukupolvia yhdistävä toiminta vaikuttaa parhaimmillaan kokemukseen yksinäisyydestä sekä elämän mielekkyydestä. Ylisukupolvisella toiminnalla tavoitellaan tässä työssä myös kulttuurisen ja sosiaalisen tietotaidon vuorovaikutteista jakamista. Ylisukupolvisella toiminnalla pyritään vaikuttamaan myös ennakkoluuloihin sekä syntyneisiin kokemuksiin ikäpolvien välillä. Tavoitteena työssäni on luoda sosiaalipedagogisiin teorioihin pohjautuvaa toimintaa, joka mahdollistaa voimaannuttavia ylisukupolvisia kohtaamisia.

Olen työssäni tutkinut haasteita yksilöiden kohtaamisien välillä, kuin myös avaimia haasteiden voittamiseksi. *Millaisella toiminnalla voidaan luoda vuorovaikutteisia ylisukupolvisia kohtaamisia?* Näen opinnäytetyöni tavoitteiden rakentuvan vahvasti myös Turun Kaupunkilähetyksen mission ”*Työmme on yhdistää ihmisiä ja kampittaa yksinäisyys*” ympärille, yhdistäen ihmisiä taustoista tai elämäntilanteesta riippumatta. Yhteisöpedagogin näkökulmasta opinnäytetyöprojektini vastaa tavoitteiltaan toimialan kehitystarpeisiin sekä alan eri osaamisalueisiin, joita Hoikkala ja Kuivakangas (2017,15) määrittelevät teoksessaan seuraavasti; yhteisöllisyys, pedagogisuus, yhteiskunnallisuus ja kehittämisosaaminen.

2.3 Tutkimuksellinen kehittämistyö opinnäytteessä

Ojasalo, Moilanen ja Ritalahti (2014, 11-16, 90-94) painottavat organisaation ja sen työntekijöiden kyvykkyyttä jatkuvaan kehittämiseen sekä innovatiiviseen toimintaan. Muutokset yhteiskunnassa ovat nopeita ja kehityksessä tulee olla mukana pitkäjänteisillä tavoitteilla. Näin parannetaan organisaation, opinnäytetyössäni järjestön, asiakastytyväisyyttä kuin myös mahdollisuuksia kasvattaa toiminta-alueitaan. Organisaatioiden tulisi toteuttaa uusia toimintatapoja nopeasti, tunnistaen asiakkaan sekä tuottajan tarpeita ja tavoitteita pitkällä tähtäimellä. (Toikko & Rantanen 2009, 8-9.)

Suomessa järjestöt sekä yhdistykset ovat aina toimineet esimerkillisinä palveluiden kehittäjinä, vastaten yhteiskunnallisten muutosten myötä syntyneisiin tarpeisiin. Toiminnan parista löytyy usein merkittävää erityisosaamista, kuten hyvinvointialan asiantuntijuutta. Järjestöissä kehitystyötä tehdään yhdessä aktiivisten jäsenten, vapaaehtoisten sekä järjestökentän toimijoiden kanssa. Järjestöt ovat tietoisia asiakkaidensa erityistarpeista, joiden hyväksi toiminen tuottaa ainutlaatuisia palvelukokonaisuuksia. (Vanhapiha, Tiilikainen, Veikkonen, Tolvanen, Kuokka & Lidman 2013, 17-18, 54-55.)

Tässä opinnäytetyössä tavoitteena on ylisukupolvisen toimintamallin kehittäminen. Ylisukupolvisen mallin kehittämisen lähtökohtana oli vastata asiakaslähtöisesti toimintaan osallistuvien tarpeisiin, huomioiden henkilökohtaisen elämän haasteita sekä synnyttää asiakkaiden elämään positiivisesti vaikuttavia vuorovaikutussuhteita. Ylisukupolvisen toiminnan mallin tutkimuksellinen perusta rakentuu opinnäytetyössäni hyödyntäen laadullisia tutkimusmenetelmiä; palvelumuotoilua, palautekyselyä sekä havainnointia. Mallin pohjana hyödynsin myös ylisukupolvisen Tukenasi-leirin suunnittelu- ja toteutusvaiheessa esiinnousseita havaintoja. Leirille valikoitujen toimintojen sekä ohjelman tavoitteena on mahdollistaa kohtaamisia ikäpolvien välille.

Toimintamalli tulkitaan työn organisoinnin taustalla vaikuttavana strukturoituna kuvauksena työn konkreettisesta suunnittelusta ja toteutuksesta. Toimintamalli esittelee prosessin tai ajatuksen suoritettavasta toiminnasta. Malli sisältää kuvauksen toiminnan organisoinnista, työnjaosta, teorioista sekä eri osa-alueista. Toimintamallia kehitettäessä huomioidaan niin asiakaslähtöisyyttä kuin organisoivan tahon tavoitteita. (Ojanieni 2006, 19-22.)

2.4 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyöni kohdalla pyrin vahvistamaan, palvelumuotoilun menetelmin, yhdistyksen asiakastuntemusta. Palvelumuotoilun menetelmiä hyödynnettäessä puhutaan asiakas- ja toimintaympäristöymmärryksen lisäämisestä (Ojasalo, Moilanen, Ritalahti 2014, 74). Palvelumuotoilua tutkimusmenetelmänä hyödyntäen selvitän lähtökohtia ylisukupolvisen työn pohjalle; miten yhdistyksessä asiakkaan tarpeet ja toiveet nähdään sekä miten niihin vastataan? Työni tulosten pohjalta hahmottelen toiminnan ydintä, millaisia kohtaamisia asiakkaat kaipaavat sekä mitä toiminnan toteuttamisessa tulee ottaa huomioon (ylisukupolvisen toiminnan malli).

Hyödynnän palvelumuotoilun menetelmiä myös ylisukupolvisen leirin palautteen keruussa (5.7) jolloin tavoitteenani oli löytää joustavia, avoimia sekä miellyttäviä tapoja jakaa ajatuksia, tunteita sekä toiveita vuorovaikutuksessa muiden ylisukupolvisen toimintaan osallistuvien kanssa. Palmu – palvelumuotoilua ikäihmisille (Vähälä, Kontio, Kouri & Leinonen 2012, 14-16) teoksessa esitetään palvelumuotoilun menetelmin toteutettujen kehitysprojektien luovan positiivista osallisuutta sekä kuuluksitulemisen tunteita, haastavissakin elämäntilanteissa.

Opinnäytetyöni ydintä on myös kartoittaa ylisukupolvisen toiminnan herättämiä tunteita ja kokemuksia, jotka tässä opinnäytetyössä nousevat ylisukupolvisella leirillä syntyneistä kohtaamisista. Kokemuksia sekä toiminnan suunnittelun onnistumisia selvitin palvelumuotoilun menetelmien lisäksi kvalitatiivisella, laadullisella kyselyllä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa kohdetta pyritään tutkimaan kokonaisvaltaisesti. Erityisesti lomakekyselyllä voidaan kerätä tietoa käyttäytymisestä, toiminnasta, käsityksistä ja mielipiteistä. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 1996, 131,156.) Toteuttamani puolistrukturoitu kysely sisälsi niin avoimia kuin monivalintakysymyksiä, joka mahdollisti kokemusten laajan avaamisen (LIITE 1).

Toimiessani Tukenasi- leirin ohjaajana hyödynsin ylisukupolvisen toiminnan arvioinnissa myös osallistuvaa havainnointia. Osallistavassa havainnoinnissa tutkija toimii osana ryhmää havainnoiden esimerkiksi sen toimintaa. Osallistava havainnointi on usein kenttätutkimusta ja luonnolliseen toimintaan mukautunutta. Havainnoida

voidaan joko rajatumpaa tutkimuskysymystä tai kokonaisvaltaisemmin ihmisen elämää. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 1996, 207-211.) Tässä opinnäytetyössä havainnoinnin kohteena olivat leirin eri-ikäiset osallistujat sekä ikäryhmien välinen vuorovaikutus. Havainnoin myös leirin suunnittelua sekä toteutusta.

2.4.1 Palvelumuotoilu tutkimusmenetelmänä

Palvelumuotoilu (eng. Service design) puhuu asiakkaan, erityisesti asiakkaan ymmärryksen puolesta sekä käyttäjästä aktiivisessa roolissa. Palvelumuotoilussa tietoa ja käyttäjien kokemuksia kerätään luovin, muotoilualan menetelmin, esimerkiksi visuaalisesti hahmottelemalla. Tärkeässä roolissa palvelumuotoilun menetelmissä ovat vuorovaikutteiset prosessit palvelun käyttäjien sekä sen parissa työskentelevien kanssa. Yhteissuunnittelu sekä ongelman toistuva prosessointi luovat kuvan palvelusta, joka kehittyy kohderyhmän mukana. Näin asiakas on osa tuotekehittelyä, joka kasvattaa palvelun arvoa ja käytettävyyttä. (Miettinen 2011, 12-13, 21-27.)

Tutkimusprosessin kulku palvelumuotoilussa on vaihteellinen. Prosessissa lähdetään liikkeelle syvällisen asiakasymmärryksen työstämisestä. Asiakasymmärryksen myötä kartoitetaan konkreettisesti asiakkaan tarpeita, tiedostamattomia odotuksia ja herkkyyksiä. Prosessin eri vaiheissa konkreettista tietoa ja vastauksia kerätään selkeärakenteisin, koko ryhmää osallistavien ideointimenetelmin. Asiakas- ja toimintaympäristötiedonkeruun myötä päädytään etsimään valmiita ratkaisuja esitettyyn ongelmaan. (Ojasalo, Moilanen, Ritalahti 2014,73-79.)

Sosiaali- ja terveysalan kehitystyössä tulee huomioida myös joitakin erityisiä teemoja, jotka nousevat esiin myös palvelumuotoilun prosessin lähtökohtia pohdittaessa. Ahonen mainitsee teoksessa *Palvelumuotoilu SOTE:ssä* (2017) mm. THL:n määrittelemän ihmislähtöisyyden, toiminnan eettisyyden ja asiakasnäkökulman, kuten myös lait, säädökset sekä asetukset. Palvelumuotoilun prosesseissa hyödynnetään sosiaali- ja terveysalalla painottuvia taitoja, kuten sosiaalisuutta sekä empatiaa asiakasta kohtaan. Työssä yhdistyvät myös sosiaalisen, kulttuurisen sekä vuorovaikutuksen inhimillisiä teemoja. (Vähälä, Kontio, Kouri & Leinonen 2012, 18- 21.)

3 SUKUPOLVET JA YLISUKUPOLVINEN TOIMINTA

3.1 Sukupolvi ja ylisukupolvisuus

Sukupolvella on niin biologisia kuin sosiaalisia merkityksiä. Biologisesti tarkasteltuna perheyhteisöt sisältävät eri-ikäisistä koostuvia sukupolvien ryhmiä ja ketjuja, jotka muodostuvat ihmisen elinkaaren biologisten prosessien tuloksina. Sukupolven sosiaalisella ja kulttuurisella merkityksellä tavoitellaan samaan aikaan syntyneiden yhteisten elämäkokemusten synnyttämiä, ajanjaksollisia yhtenäisyyksiä. (Saarenheimo ym. 2013, 14-17.)

Eri-ikäiset ihmiset, suku- ja ikäpolvet, muodostavat erilaisia elämänvaiheita sekä yhteiskunnallisia muutoksia kokeneiden ryhmiä. Polvet kasvavat suhteessa yhteiskuntaan, muokaten samalla elinympäristöään. Esimerkiksi suuret ikäluokat ovat kokeneet elämänsä aikana muutoksia niin elinolosuhteissa kuin sosioekonomisessa asemassa. (Haavio-Mannila, Majamaa, Tanskanen, Hämäläinen, Karisto, Rotkirch & Roos 2009, 9). Tämän päivän nuorten nähdään elävän sosiaalisesti aktiivisessa, mutta yksilökeskeisessä globaalissa maailmassa. Eri sukupolvien kokemukset voivat olla hyvin erilaisia, jolloin myös ymmärrys ikäpolvien kokemuksia tai asenteita kohtaan voidaan kokea haastavana. (Launikari 2016, 22-23.)

Sukupolvet nähdään usein erilaisina sekä erillisinä toisistaan, vaikka sukupolvien välisen yhteistoiminnan sekä solidaarisuuden näkökulmia tuodaankin esille yhä enemmän. (Saarenheimo, Pietilä, Maununaho, Tiihonen & Pohjolainen 2014, 133-135.) Ihmisen katsotaan kasvavan suhteessa perheen sisäisiin sukupolvirakenteisiin, eri-ikäisiin perheenjäseniin. Nykyään ydinperhekeskeisen ajattelun rinnalla nähdään myös laajempia yhteyksiä, jolloin merkityksellisiä suhteita eri-ikäisiin rakennetaan biologisen perheyhteisön ulkopuolella. Esimerkiksi sukupolvien välinen avunanto, kokemukset eri ikäpolvien tukemisesta koetaan yhteiskuntaan vaikuttaviksi teemoiksi. (Haavio-Mannila, Majamaa, Tanskanen, Hämäläinen, Karisto, Rotkirch & Roos 2009, 9-11.)

Yksilöt kokevat harvoin kuuluvansa tiettyyn ikäryhmään tai määrittelevät elämänvaihettaan jonkin yhteiskunnallisen sukupolven kautta. Yksilö kokee useimmiten yhteyttä

samassa elämäntilanteessa olevien kanssa ja reagoi iän mukanaan tuomiin luonnollisiin muutoksiin vasta niiden ilmaantuessa. (Saarenheimo ym. 2013,15.)

FINTO suomalainen asiansanasto- ja ontologiapalvelu, määrittelee ylisukupolvisuuden käsitteen näkemyksenä tiedon, taidon, kulttuurin ja hyvinvoinnin siirtymänä sukupolvelta toiselle – molempiin suuntiin (Finto 2017). Yksinkertaisesti määriteltynä ylisukupolvisuus on sellaisten asioiden siirtymistä sukupolvelta toiselle, jotka on havaittavissa myös seuraavassa sukupolvessa. Sukupolvelta toiselle periytyvät asiat voivat olla niin yhteiskunnallisia kuin perheen sisällä toistuvia, vanhemmilta opittuja arvoja tai ominaisuuksia. (Saastamoinen 2011, 2.)

Eri sukupolvien kohtaamisen ylisukupolvisista vaikutuksista puhutaan harvoin eri-ikäisten, yhteisöjen tai esimerkiksi kulttuurisen kokemusten jakamisen kannalta (Saarenheimo ym. 2013, 17.) Ihminen syntyy usein yhteisöön, jonka katsotaan koostuvan eri sukupolvea olevista lähimmäisistä. Elinkaaren aikana yhteisössä kasvava vastaanottaa niin aineellista, henkistä kuin sosiaalista pääomaa omaksuen esimerkiksi erilaisia elämäntapoja. Kasvuympäristöltä opitut, perityt sekä sattumanvaraisista tapahtumista johtuvat muutokset vaikuttavat niin yksilön persoonallisuuteen kuin toimintaan. (Alanen 2001, 100-101,109; Saastamoinen 2011.)

Usein ylisukupolvisuutta käsitellään esimerkiksi huono-osaisuuden periytyvyyden yhteydessä. Ylisukupolvisuutta voidaan kuitenkin hyödyntää ja ymmärtää myös positiivisena sukupolvia ylittävänä voimavarana, jolloin sukupolvien toiminnalla ja kohtaamisella voidaan vaikuttaa negatiivisesti sukupolvissa vaikuttaviin teemoihin. (Saastamoinen 2011, 12-14.) Esimerkiksi Isovanhemmat voidaan nähdä korvaavana tukena kun vanhemman rooli nuoren elämässä horjuu. Näin ylisukupolvinen kohtaaminen voidaan nähdä molempiin ikäpolviin vaikuttavana tekijänä, jolla voidaan ehkäistä myös myöhempien haasteiden syntymistä. (Sipura 2014, 8-10.)

3.1.1 Nuoruus kehitysvaiheena

Nuorisolain mukaan nuorilla tarkoitetaan alle 29-vuotiaita (Finlex 2016). Dunderfelt (2011, 84 -97) puolestaan määrittelee nuoruuden 12-20-vuotiaiden jaksona. 20-40-

vuotiaan nuoren aikuisen elämänvaihetta Dunderfelt pitää jäsentymisen, elämänvalintojen vahvistumisen ajanjaksona. Dunderfelt mainitsee nuoruuden kasvukautena, johon liittyy paljon psyykkisiä kuin fyysisiä muutoksia. Murroksen aikana erkaannutaan lapsuuden ydinperheestä ja rakennetaan elämän itsenäisiä rakenteita. Tunne- ja elämäntaidot kehittyvät, vastuu omasta elämästä lisääntyy ja kriiseistä selviytymiseen löydetään omakohtaisia keinoja.

Tässä elämänkaaren vaiheessa nuoren käsitys itsestä vakiintuu, onnistumiset ja valinnat tuovat menestyksen myötä vankkaa itsevarmuutta myös tulevaisuudessa. Myönteiset tai kielteiset tapahtumat ikävaiheen kehityskulussa vaikuttavat mahdollisesti koko elämään. (Nurmi, Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Pulkkinen & Ruoppila 2006,124.)

Nuoren kokemalla tuella ja valinnoista saadulla palautteella sekä turvallisella epäonnistumisella on nuoren itsetunnon sekä –kuvan kannalta suuri merkitys. Erityisesti merkityksellisiksi koetaan aikuisen positiivinen kannattelemineen sekä toveripiirin hyväksyvä suhtautuminen. Nuoren elämän tärkeinä perusteina toimivat tavoitteellisuus, myönteiset näkemykset omista mahdollisuuksista, ongelmanratkaisutaidot sekä mahdollisuudet edetä kohti tavoitteita. (Lyytinen, Korkiakangas & Lyytinen 1995, 256-269.)

Välillä nuori voi joutua elämänsä kehitysvaiheissa kielteisen kehän vangiksi, jossa negatiiviset huonot kokemukset, niin koulu- kuin sosiaalisessa elämässä, vaikuttavat voimakkaasti nuoren itsetuntoon. Mitä nopeammin kehän syntyyn päästään vaikuttamaan, sitä paremmin nuorella on mahdollisuuksia löytää onnistumisen kokemuksia sekä turvallisia käyttäytymismalleja. (Lyytinen, Korkiakangas & Lyytinen 1995.) Suomessa syrjäytyneiden nuorten määrä ja tila koetaan huolestuttavana. Muutokset sosiaalisessa verkostossa sekä pudokkuus koulu- sekä työelämässä ennustavat nuorille haasteellisia vuosia, eritoten nuorille miehille. (Nuorisotutkimusseura ry.)

3.1.2 Ikäihmisten elämänvaihe

Eliniän noustessa kuin myös ikäihmisten hyvinvoinnin lisääntyessä 60-vuotiaasta ei määritellä vanhukseksi. Dunderfelt (2011, 192-193, 204) puhuu *kolmannesta* ikäpolvesta, jolla tarkoitetaan aktiivisten seniorien sukupolvea. Heistä erillisinä puhutaan

iäkkäämmistä, toimintakyvyltään heikoista ikäihmisistä, n. 70-80-vuotiaista. Iäkkään elämäntilanteet voivat erota toisistaan suuresti, joten ikäluvun perusteella nimitystä on vaikea määritellä. (Nurmi, ym. 2006, 207).

Vanheneminen on asteittaista luopumista, niin fyysisen, psyykkisen kuin sosiaalisen toimintakyvyn. Fyysinen terveys ylläpitää mahdollisuutta osallistua ja oppia uutta, joka taas vaikuttaa selkeästi muihin osa-alueisiin, kuten mielenterveyteen ja ehkäisee näin syrjäytymistä. (Nurmi ym. 2006, 206.) Vanhuuden kehitystehtäviksi määritellään aktiivisuuden ylläpito, hyvinvoinnista huolehtiminen, asteittaisen menetyksien sietäminen. Eräs merkittävästä muutosvaihteista on eläköityminen sekä uuteen elämäntilanteeseen sopeutuminen. Vaihe on myös mahdollisuus toteuttaa elämässä asioita, joita työelämä ei mahdollistanut. (Dunderfelt 2011, 200; Lyytinen, Korkeakangas & Lyytinen 1995, 400- 443)

Yhteiskunnallisesta näkökulmasta, vaikka eläköityvän kansan taloudellinen tilanne määritellään suhteellisen hyväksi (THL 2017), voi yksilön sosiaalinen asema esimerkiksi perheyhteisöissä olla odotettua erilaisempi. Yksinäisyyden kokemus on ikäihmisillä yhteydessä koettuun terveyteen sekä elämäntyytyväisyyteen. Erityisesti yksinäisyyttä kokevat ikääntyneet naiset, lesket sekä terveydellisiä haasteita kokevat (Lyytinen, Korkeakangas & Lyytinen 1995, 443.) Ikäihmisten sosiaalisen verkoston muutokset vaikuttavat myös koettuun sosiaalisen tuen ja turvan määrään. Ikäihmisten hyvinvointia tukee harrastusten sekä verkostojen ylläpitäminen, taloudellisesta tai terveydellisestä tilanteesta huolimatta (THL 2017). Tutkimusten mukaan ikäihmisten toiveena onkin sosiaalisen, virikkeellisen sekä osallistavan elinympäristön takaaminen. (Saarenheimo ym. 2014, 60-61).

3.2 Ylisukupolvinen toiminta

Ihmisen katsotaan kasvavan suhteessa perheen sisäisiin sukupolvirakenteisiin, erikikäisiin perheenjäseniin. Nykyään ydinperhekeskeisen ajattelun rinnalla nähdään myös laajempia yhteyksiä, jolloin suhteita eri-ikäisiin rakennetaan myös biologisen yhteisön ulkopuolella. Esimerkiksi sukupolvien välinen avunanto ja kokemukset eri-

ikäpolvien tuesta koetaan merkityksellisiksi yhteiskunnassa vaikuttaviksi teemoiksi. (Haavio-Mannila, Majamaa, Tanskanen, Hämäläinen, Karisto, Rotkirch & Roos 2009, 9-11.)

Ylisukupolvisella työllä tarkoitetaan pyrkimyksiä luoda mahdollisuuksia eri ikäisten ihmisten kohtaamiselle, riippumatta siitä kuuluvatko he samaan perhekuuntaan. Ylisukupolvinen työ kattaa pääsääntöisesti käsityksen yhteisöllisyydestä sekä kulttuurisen ja sosiaalisen pääoman jakamisesta eri-ikäisten välillä. (Saarenheimo ym. 2013, 15.)

Sukupolvia yhdistävällä toiminnalla pyritään luomaan vuorovaikutusta eri suku- tai ikäpolvea olevien välille. Yhteisen, usein ennakoon suunnitellun toiminnan äärellä kohdataan luonnollisia sukupolvien ketjuja, jolloin eri ikäpolven edustajilla on mahdollisuus kokea olevansa osa elämäntähtä. Sukupolvisuhteiden katsotaan tukevan yksilön roolia yhteiskunnan aktiivisena jäsenenä, lisäten näin osallistujien sosiaalista pääomaa ja kokemusta merkityksellisyydestä. (Forsblom 2012, 19-21.) Sukupolvisuhteet nähdään eri-ikäisten luonnollisina tarpeina olla vuorovaikutuksessa yhteisön jäsenien kanssa. Sukupolvia yhdistävällä toiminnalla voidaan vaikuttaa kokemukseen vanhemmuudesta kuin korvata puuttuvia biologisia sukupolvisuhteita. (Sipura 2014, 8-9.)

Nykypäivän nuoria ja ikäimisiä yhdistää elämän erilaiset murrosvaiheet. Kokemusten jakaminen toisen samassa elämäntilanteessa olevan kanssa voi tuottaa merkityksellisyyden sekä kuulluksi tuleminen tunteita. Nuorille tutustuminen ikäihmisiin avartaa elämäntähtä ja antaa näkökulmia erilaisiin elämäntilanteisiin. Ikäihmiset voivat kokea nuorten uusiutumiskyvyn haluna vaalia tulevaisuutta ja mahdollisuutena elämän jatkumolle. Ikäpolvien välisessä toiminnassa on kyse ymmärryksen lisäämisestä eri ikäryhmien välille, jolloin myös tuodaan ikäpolvia lähemmäs toisiaan. Parhaimmillaan luodaan ikäpolvia ylittäviä myönteisiä riippuvuussuhteita. (Saarenheimo ym. 2013, 16-17.)

Forsblom (2012, 19-21) korostaa ylisukupolvisen vanhustyön näkökulmaa kohdata ikäihmiset elämää kokeneina yksilöinä, jolle oman elämäntarinan jakaminen toimii niin voimaannuttavana kuin eletyn elämän merkityksellisyyttä lisäävänä tapahtumana. Eletyn elämän jakaminen (muistelu) eri ikäpolvea olevien kanssa voidaan nähdä yhteiskunnallisen tietotaidon lisääntymisenä, jolloin esimerkiksi historiallisesti merkittävät

tapahtumat siirtyvät osaksi nykyaikaa. Nuorille vastaavan kokemustiedon vastaanottaminen korostuu elämänmittaisena elämäntaitona.

3.3 Sukupolvityön erityispiirteitä

Nyky-yhteiskunnassa nuoret kasvavat sosiaalisiksi yksilöiksi, jotka ovat uteliaita, kokemushaluisia sekä verkostoituneita. Ikäihmisten näkökulmasta nuoret ovat unohtaneet heille tärkeät perinteiset arvot. Nuorten voi olla vaikea samaistua vanhempien sukupolvien maailmaankuvaan. (Launikari 2016, 22-23). Yksilön on helpompi samaistua ikätovereiden ajattelu- ja toimintatapoihin kuin itseä nuorempien tai vanhempien. Ikäpolvierot voivat näin vaikuttaa keskinäiseen ymmärrykseen sekä luontevien vuorovaikutussuhteiden syntymiseen. (Saarenheimo ym. 2013, 15.)

Toisinaan julkiset keskustelut käsittelevät sukupolvien rooleja negatiivisen teemojen kautta, jolloin sukupolvien välinen myönteinen riippuvuus tai luonnollinen vuorovaikutteisuus eivät saa arvoistaan huomiota. (Saarenheimo ym. 2013, 10.) Vastaavat julkiset keskustelut voivat luoda stereotypioita ja ikäryhmiä koskevaa syrjintää. Ikäihmisiin voidaan esimerkiksi liittää innottomuuden sekä tuottamattomuuden myyttejä. Negatiivisina tulkintoina voidaan pitää myös ikäihmisten kykenemättömyyttä muuttuviin olosuhteisiin tai aktiiviseen sosiaaliseen kanssakäymiseen. (Hämäläinen & Nivala 2007, 201.)

Nuoruus ja vanhuus asetetaan usein toistensa vastakohtiksi, jolloin kasvatetaan ikäpolvien välistä kuilua. Myös puhekielessä käytettyihin termeihin yhdistetään helposti negatiivisia merkityksiä. Sanoilla vanhus tai teini voidaan pyrkiä luomaan sukupolvensa edustajista ryhmiä ennakkoon asetelluissa rooleissa. (Kurki 2008, 20-21.) Näin rakennetaan kapeutuneita mielikuvia eri ikäpolville kuin myös yksilölle, joita ylisukupolvisella työllä pyritään ehkäisemään. Saarenheimo (2013, 17) esittää sukupolvitajun olevan vastaus eri-ikäisten välillä vallitseviin ennakkoluuloihin. Sukupolvitajun kasvun myötä eri ikäluokkaa olevat ihmiset nähdään tasavertaisina yhteiskunnan jäseninä.

Sukupolvien erilaisuus voi myös haastaa eri ikäisiä toimimaan ristiriidattomasti yhdessä. Sukupolvien käsitykset omasta roolista toimijana sekä erilaiset tavat toimia voivat synnyttää konflikteja, jotka vaikuttavat toiminnan sujuvuuteen. (Kurki 2008, 140.)

Sukupolvien erilaisuutta voi olla vaikeaa kokea mahdollisuutena kasvaa ja kohdata eri ikäisiä, erityisesti oman perheyhteisön ulkopuolelta. Myös eri ikäisten saattaminen samaan tilaan, yhteisen toiminnan ääreen koetaan työn organisoinnin haasteena. (Saarenheimo ym. 2014, 114-115)

4 YHTEISÖLLINEN TOIMINTA YKSILÖN VOIMAVARANA

4.1 Yksinäisyyden kokeminen

Yksinäisyyttä kokee mahdollisesti jokainen elämänsä jossain vaiheessa. Yksinäisyys on subjektiivinen kokemus sosiaalisten suhteiden vähyydestä. Yksinäisyys liittyy usein vallitsevaan elämäntilanteeseen sekä kokemukseen läheisten ihmissuhteiden laadusta. Kokemus yksinäisyydestä on usein liitettävissä sosiaaliseen eristyneisyyteen sekä tunteisiin elämän mielekkyydestä, joka voi esiintyä muun muassa masentuneisuutena. Yksinäisyys määritelläänkin useissa tutkimuksissa hyvinvointi- tai terveysongelmiin syynä tai seurauksena. (Saari 2016, 10, 33.)

Usein muutokset omassa tai ympäristön elämäntilanteessa voivat aiheuttaa tilapäisiä yksinäisyyden kokemuksia. Myös työ tai kouluelämän ulkopuolelle jääminen vaikuttaa sosiaalisiin suhteisiin. Kyky vastavuoroisiin ihmissuhteisiin voi hetkellisesti muuttua myös silloin, kun eri elämäntilanteilla tapahtuu heikkenemistä tai elämänmuutokset sitovat voimavaroja. Menetyksen ja muutosten myötä ihmisellä voi olla odotettua vähemmän tukiverkosta, joiden kanssa keskustella itselle merkityksellisistä asioista. (Jansson 2012, 10-12.) Kokemus yksinäisyydestä vaikuttaa passiivisesti myös yksilön tapaan ratkaista yksinäisyydestä johtuvaa elämäntilannetta. Vaikuttaen näin psyykkiseen hyvinvointiin sekä käsitykseen vuorovaikutustilanteista. (Junttila 2016a, 66-67.)

Tarkasteltaessa yksinäisyyttä ikäihmisen kokemuksena, 2000-luvun alkupuolella teetetyt tutkimukset mukaan yksinäisyyden tunne sekä kokemukset lisääntyvät usein henkilön ikääntyessä. Kokemukseen voivat vaikuttaa yksin asuminen, leskeys, koettu terveys sekä mahdollisuudet sosiaalisten verkostojen kasvattamiseen elinympäristössä. Ikääntymisen itsesään ei katsota vaikuttavan koettuun yksinäisyyteen, kysymys

on enemmänkin toimintakyvyn heikkenemisestä sekä sosiaalisten kontaktien vähentymisestä. (Jansson 2012, 11.)

Nuori, joka on kasvanut vailla sosiaalisia kontakteja tai epäsosiaalisessa ympäristössä, eikä ole kokenut lapsena yhteisöllisyyden kokemuksia, toteuttaa opittua toimintamallia mahdollisesti myös aikuisiän vuorovaikutustilanteissa. Joskus yksinäisyyden kokemus voi olla seurausta epämieluisista elämäntapahtumista, kuten koulukiusaamisesta. Negatiiviset kokemukset kumuloituvat ja käsitys itsestä toimijana saa negatiivisen sävyn. (Junttila 2016a, 68.) Nuorilla kaveripiirin ulkopuolelle jääminen, vähäiset läheiset ihmissuhteet sekä liiallinen yksinolo lisäävät riskiä sairastua esim. psyykkisesti. Ulkopuolisuuden sekä arkielämän tuen puuttumisen tunne voi vaikuttaa nuoren elämään sekä käsitykseen tulevaisuudesta. Koettu yksinäisyys heikentää nuoren kykyä toimia osana yhteisöä. (Junttila 2016b, 149-157.)

Elämän erilaiset murroskohdat haastavat niin nuoren kuin ikäihmisen määrittelemään omaa kykyään selviytyä ja löytää voimavaroja toimia uuden tilanteen edessä. Erityisen tärkeäksi näissä elämäntilanteissa nousevat läheiset ihmissuhteet sekä tukiverkostot. Ilman tukea, uuteen elämäntilanteeseen sopeutumiseen tarvittavia mahdollisuuksia, ihminen on myös vaarassa syrjäytyä yhteisöstä, kokea voimakkaitakin yksinäisyyden tunteita ja lamaantua. Näissä elämäntilanteissa yhteisön sosiaalinen tuki koetaan merkityksellisenä ja voimavaroja lisäävänä. Varsinkin erilaisten elämäntilanteiden herättämien tunteiden jakaminen samaa kokeneiden kanssa voi auttaa muutokseen sopeutumisessa. (Jansson 2012, 14-15.)

4.2 Vuorovaikutuksen merkitys yksilön kasvussa

Yksilö kasvaa vuorovaikutuksessa yhteisön kanssa, oppien muun muassa sosiaalisen toiminnan malleja, kognitiivisia taitoja sekä toimintakulttuuria. Vuorovaikutussuhteissa yksilö omaksuu konkreettisesti erilaisia rooleja, toimintamalleja harjoitellen ja jäljitellen. Näin rakentuu myös yksilön käsitys omista toimintamahdollisuuksistaan yhteisöissä ja yhteiskunnassa. Vuorovaikutteisen kasvun myötä ihminen omaksuu taitoja toimia aktiivisesti sosiaalisissa järjestelmissä sekä muodostaa omien tarpeiden ja kehittymisen

kannalta tarpeellisia suhteita. Vuorovaikutteisen kehityksen katsotaan jatkuvan koko elämänkaaren ajan. (Hämäläinen & Nivala 2007, 88-89.)

Erityisesti eri-ikäisten ihmisten kohtaaminen arjessa herättää yksilön kasvamaan, muuttumaan sekä ajattelemaan. Ikäihmisten elämäkokemus luo turvaa, toimii esimerkkinä sekä haastaa muutokselle. Nuoren ihmisen päivittyneet taidot voivat innoittaa ikäihmiset uudistumaan ja kehittämään itseään. Ikäpolvien kohtaamisessa on havaittavissa niin turvaa kuin turhautumista, jotka ovat lähtökohtia yksilön inhimilliselle kasvulle. (Saareheimo ym. 2013, 5,14.)

Inhimillisen kulttuurin nähdään elävän ikäpolvien välisessä vuorovaikutuksessa. Näin tiedon, myötätunnon, oikeudentajun sekä ymmärryksen on mahdollista kasvaa ja jakautua sukupolvia yhdistävässä toiminnassa. Ilman ikäpolvien vuorovaikutusta, lajitoerien seuraa, voi tarpeellisten taitojen oppiminen vaikuttaa elämässä selviämiseen. Näin korostuvat erityisesti ylisukupolvisen työn vuorovaikutuksen merkityksellisyys sekä kasvatuksellinen näkökulma. (Saarenheimo ym. 2013.)

Mäkinen (2013) kirjoittaa opinnäytetyöhönsä pohjautuvassa artikkelissa sukupolvien välisen vuorovaikutuksen lisäävän parhaimmillaan nuorten kykyä tukeutua eri-ikäisiin ihmisiin sekä elämäkokemuksen mukanaan tuomaan tietotaitoon. Tämän nähdään lisäävän ikäihmisen motivaatiota olla vuorovaikutuksessa ihmisten kanssa, joka myös ylläpitää toimintakykyä sekä lisää elämän merkityksellisyyden tunnetta. Mäkisen opinnäytetyön tulosten mukaan sukupolvien välisellä vuorovaikutuksella vaikutetaan molempien ikäryhmien hyvinvointiin.

4.3 Yhteisö ja yhteisöllisyys voimavarana

Nykypäivän yhteiskunnassa olemme entistä vahvemmin yksilöitä, mutta haluamme myös vaalia yhteisöjen toimintaa sekä yhteisöllisyyttä. Yhteisöllisyys on ihmisten välistä vuorovaikutusta sekä toimintaa (Forsblom 2012, 21.) Yhteisöllisyyden nähdään olevan avain useisiin ongelmiin syrjäytymisestä mielenterveyden tueksi. Ihminen, iästä riippumatta, pyritään kohtaamaan ainutlaatuisena ja arvokkaana persoonana, joka

kasvaa kokonaisuudeksi yhteydessä yhteisönsä jäseniin. (Saarenheimo ym. 2013,16.) Sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta yksilön ymmärrys ympäröivää maailmaa sekä muita yksilöitä kohtaan laajenee. (Forsblom 2012, 21).

Kaikkia yksilön elinympäristössä tavattavia ihmisten yhteenliittymiä ei kutsuta aidoiksi yhteisöiksi. Aidot yhteisöt muodostuvat yksilön kehityskaaren sekä sen etappien kautta. (Saarenheimo ym. 2013, 16.) Yhteisön muodostuminen edellyttää yksilöllisen kasvun tavoittelua, sisältäen niin sosiaalisia kuin psykologisia piirteitä. Todellisten yhteisöjen syntyminen vaatii inhimillisiä kohtaamisia, niiden mahdollistamista sekä yhteisöllisyyden tukemista. (Kurki 2008, 32, 40.)

Erilaisten elämän kehitysvaiheiden sekä muutoksien tueksi ihminen tarvitsee toisia yksilöitä, joiden kanssa peilata kokemaansa sekä kokea tulevansa arvostetuksi. Arvostetuksi tulemisen tunne, niin henkilökohtaisella kuin yhteisöllisellä tasolla, vaikuttaa tapaamme olla ja osallistua. Myönteinen kohtaaminen omaa arvomaailmaa tukevan yhteisön jäsenten kanssa tukee kokemusta itsestä, ylläpitää toimintakykyä sekä omanarvontunnetta. Nähdään, että ihmisen tukeminen yksilölliseen kasvuun tapahtuu vuorovaikutuksessa yhteisön sekä yhteiskunnan kanssa. Yhteisöllisessä toiminnassa on kyse persoonallisesta kuin yhteisön kasvusta. Yhteisöllisen toiminnan kautta eri-ikäiset luovat mahdollisuuksia kehittyä ja rakentaa tulevaisuuttaan. (Eräsaari 2009, 67-72.)

Kurki (2008, 43, 49) toteaa kirjassa Innostava vanhuus yhteisöllisyyden olevan vastaus ikäihmisten toimintakyvyn sekä persoonan vahvistamiseen. Ikääntyvä ihminen on mahdollista fyysisistä rajoitteista huolimatta oikeutettu yhteisöllisyyden sekä osallisuuden kokemuksiin. Esimerkiksi eläköitymisen myötä ihmisen luonnolliset verkostot sekä kokemus ihmisarvosta yhteisön jäsenenä voi horjua. Murrosvaiheissa yhteisöllistä, ikäpolven haasteita huomioivaa aktiivisuutta voidaan tukea muun muassa ylisukupolvisella toiminnalla (Forsblom 2012, 21).

4.4 Sosiaalipedagoginen toiminta

Yksi lähestymistapa yksinäisyyden sekä sosiaalisen eristyneisyyden ehkäisemiseen löytyy sosiaalipedagogisen toiminnan lähtökohdista. Kurjen (2000) mukaan

yksinäisyyttä sekä huono-osaisuutta kokevien osallisuutta ja aktiivisuutta elämässä edistetään hyödyntäen sosiaalipedagogisen innostamisen kasvatuksellisia, sosiaalisia sekä kulttuurisia ulottuvuuksia. Sosiaalipedagogiikka, suuntaus / ajattelutapa, muodostaa pohjan sosiaaliselle kasvatukselle (Forsblom 2012, 16).

Sosiaalipedagogiikassa yhdistyvät sosiaalinen ja pedagoginen toiminta; tarve oppia ja olla osa ympäröivää yhteiskuntaa. Sosiaalipedagogiikassa kasvu ymmärretään elämän mittaisena prosessina elämän eri osa-alueilla. Yleisesti sosiaalipedagogiikan tehtävänä on yksilön kasvun tukeminen kohti sosiaalista yhteyttä niin yhteiskunnan kuin lähiyhteisön kanssa. Sosiaalipedagogisesti ohjatulla toiminnalla tavoitellaan arkipäivän sosiaalisen toiminnan lisäämistä, herätellen yksilön toiminta- sekä vuorovaikutustaitoja. Pyrkimyksenä saada yksilöt ja yhteisö luomaan dynaamisia verkostoja, joiden kautta on mahdollisuus toteuttaa itseä ja kasvaa yksilönä. (Kanervisto 2018, 10-12.)

Hämäläinen ja Nivala (2007, 89-96, 102-103) esittävät artikkelissaan ihmisen kasvavan jatkuvasti lapsuuden perheyhteisöstä kohti itsenäisen toiminnan malleja. Varsinkin silloin kun elämäntilanteessa tai yhteiskunnassa tapahtuu muutoksia, toimintakyvyn ylläpitäminen vaatii yksilöltä kykyä sopeutua vallitseviin muutoksiin. Sosiaalipedagogisesta näkökulmasta katsottuna merkittävää on yksilön kohtaaminen kaikissa ikävaiheissa osana yhteisöjä ja yhteiskuntaa, erilaisin valmiuksin. Sosiaalipedagogiseen ajatteluun pohjautuvalla toiminnalla pyritään tukemaan yhteisöjen kasvatuksellisia mahdollisuuksia. Lisäksi toimintaan liittyy yhteiskunnallisten mahdollisuuksien ja toimintojen lisääminen, jotka tukevat ihmisen hyvinvointia ja mielekkäitä suhteita.

Nuoren aikuisen elämänvaiheessa omaa sosiaalista yhteyttä ja tapoja olla yhteydessä omaan elinympäristöön vielä luodaan. Yhteiskunnallisen kasvun tukeminen, sosiaalipedagoginen tuki on tässä elämänvaiheessa tärkeää. Nuoruuden elämän kehitysvaiheessa tulisi tukea myönteisiä ihmissuhteita, mahdollistaa yksilöllistä kasvua ja kehitystä, ehkäistä mahdollisia syntyviä ongelmia sekä luoda mahdollisuuksia niiden korjaamiseksi. Tämä ei tarkoita vain yksilön kasvun tukemista yhteiskunnan toiveita vastaavaksi, vaan sosiaalisten sekä kulttuuristen arvojen ja mallien omaksumista. (Hämäläinen & Nivala 2007, 77-78.)

Kun tarkastelemme sosiaalipedagogista toimintaa ikäihmisten elämän näkökulmasta, tavoitteena on edistää esimerkiksi paremman arjen rakentamista sekä elämänhallintaa. Ikäihmisen elämässä tapahtuvat muutokset toimintakyvyssä, terveydessä sekä elinympäristössä vaikuttavat kykyyn elää aktiivista elämää ja solmia tyydyttäviä sosiaalisia suhteita. Kokemuksiin yksinäisyydestä tai syrjäytymisen mahdollisuudesta voidaan vaikuttaa mahdollistamalla arjen osallisuutta sekä tukemalla sosiaalista toimintaa. Innostamalla ikäihmisiä toimimaan omassa arjessaan luodaan myös kuvaa aktiivisesta työskentelystä hyvinvoinnin eteen. Ikäihmisten kohdalla on merkityksellistä luoda saavutettavia mahdollisuuksia osallistua elämää tukevaan toimintaan, jonka nähdään vaikuttavan erityisesti elämänlaatuun sekä hyvinvointiin. (Jansson 2012, 20-23; Kurki 2008, 35, 54-55.)

5 YLISUKUPOLVISEN LEIRIN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS

5.1 Asiakaslähtöistä palvelua -workshop palvelumuotilun menetelmin

Toteutin palvelumuotoilun menetelmiin perustuvan Asiakaslähtöistä palvelua -workshopin marraskuussa 2017 neljälle Turun Kaupunkilähetyksen työntekijälle. Tavoitteenani oli saattaa yhteen niin nuorten kuin ikäihmisten parissa työskenteleviä hahmottaaksemme Kaupunkilähetyksen asiakkaiden lähtökohtia hakeutua ylisukupolvisen toiminnan pariin.

Opinnäytetyöni kannalta oli tärkeää selvittää, mitä haasteita ylisukupolvisen toimintaan osallistumiseen voi liittyä sekä löytää ratkaisuja haasteiden voittamiseksi. Näin tulevaisuudessa järjestettävään ylisukupolvisen toimintaan, kuten myös tämän opinnäytetyön puitteissa järjestetyille leirille, mahdollistetaan osallistuminen asiakkaan toiveita, elämäntilannetta sekä yksilöä huomioiden. Workshopin menetelmien sekä prosessin myötä pyrin myös löytämään uusia näkökulmia laadukkaiden asiakassuhteiden sekä -työn rakentamiseen.

Asiakaslähtöistä palvelua -workshopin metodeiksi valitsin selkeästi ratkaisuihin eteneviä vaiheita ja tehtäväkokonaisuuksia. Workshopin ensimmäisessä vaiheessa työntekijät pyrkivät asettumaan asiakkaan rooliin ja havainnoimaan palvelukokemusta, työssäni Kaupunkilähetyksen asiakkaille suunnattua ylisukupolvista toimintaa - asiakkaan asemasta. Havainnoinnin taustalla on ajatus yksilöllisestä palvelukokemuksesta sekä erilaisten yksilöiden, kuin myös samoja haasteita kohtaavien huomioimisesta. Asiakastuntemukseen perehtymisen jälkeen asiakaskokemuksista valittiin yhteiseen toimintaan vaikuttavia haasteita sekä tarpeita (nuoret ja ikäihmiset). Ylisukupolvisen toiminnan kehittämisen kannalta merkittävimmät ja huomionarvoiset haasteet ja tarpeet pyrittiin esittämään ratkaistavaksi workshopin viimeisessä työvaiheessa. Vaiheessa nousseita konkreettisia ratkaisuja arvioitiin sen mukaan, miten ratkaistavan teeman huomioiminen vaikuttaisi leirin lopputulokseen.

5.2 Workshopin tulokset leirin suunnittelun tukena

Workshopissa nousi esiin konkreettisia teemoja, niin nuoren aikuisten kuin ikäihmisen kokemuksista ja ajatuksista ylisukupolvisen toiminnan parissa. Seuraavien teemallisten otsikoiden alla esittelen workshopissa esiin nousseita havaintoja kuin myös konkreettisia ratkaisuja esimerkiksi haasteiden voittamiseksi. Workshopin tuloksia hyödynnettiin leirin suunnitteluvaiheessa.

5.2.1 Ikäryhmien välinen vuorovaikutus

Workshopiin osallistuneet työntekijät pohtivat nuorten sekä ikäihmisten epäilevän omaa kykyä vastavuoroiseen kommunikaatioon tuntemattomien, eri-ikäisten ihmisten kanssa kuin myös sopeutumista uuteen tilanteeseen ”Miks mä olen täällä”. Nuorten ajateltiin pohtivan omaa osaamattomuuttaan sekä kommunikaatiokykyä kohdatessaan vanhempia ihmisiä ”Ne ei tajuu mua”. Myös hyvin erilaiset perhekulttuureista opitut lähestymistavat voidaan kokea painostavana sekä hämmentävänä. Osallistujien tarpeina tilanteessa nähtiin vuorovaikutustilanteiden synnyttäminen sekä ohjaaminen mielekkään yhteisen toiminnan äärellä ”joku vetää small talkia”.

Todettiin, että elämäkokemuksen myötä rakentuneet ennakkoluulot ja asenteet, kokemukset nuorista sekä ikäihmisistä voivat osaltaan vaikuttaa sujuvien vuorovaikutustilanteiden muodostumiseen. Toimintaan osallistuvan ikäihmisen kokemukset vanhemmuudesta, isovanhemmuudesta sekä nuorten kokemukset perheestä – hyvässä ja pahassa – voivat asettaa yhteiselle toiminnalle ennakkokäsityksiä tai esteitä. Esiin nousi myös tarve jakaa muistoja sekä kokemuksia, joka koettiin erityisesti ikäihmisten tarpeena. Tämän nuori voi kokea painostavana ja haastavana vastaanottaa.

5.2.2 Nähyksi ja kuulluksi tuleminen

Ylisukupolvisen toimintaan osallistuvien tarpeena esitettiin nähyksi ja kuulluksi tuleminen, jolloin osallistujat odottavat kohtaamista erilaisuutta huomioiden ”ymmärtävätkö muut neurologiset haasteeni”. Useaa osallistujaa koskettavaksi havainnoiksi nousi myös pärjäämisen sekä toimintakykyyn liittyvät haasteet; niin fyysiset, psyykkiset kuin sosiaaliset. Näiden ajateltiin vaikuttavan päätökseen osallistua toimintaan, toiminnassa mukana olemiseen kuin kokemukseen sen miellyttävyydestä. Haasteiden kumuloituessa todettiin niillä olevan mahdollisia negatiivisia vaikutuksia, kuten vetäytymistä vuorovaikutustilanteista eri-ikäisten kanssa.

Ikäihmisten nähtiin odottavan elämäkokemuksen arvostamista, nuorten kunnioittavaa käytöstä. Nuorten ajateltiin tarvitsevan ymmärrystä omaa käyttäytymistään, kuten kännykkäkulttuuria kohtaan. Kun toiminta ja ympäristö ovat vieraita, ajateltiin molempien ikäryhmien kaipaavan ympärilleen ikäisiään tuttuja. Tärkeänä tarpeena ja osallistumiseen vaikuttavana asiana molemmissa ikäryhmissä nousivat oman tilan huomioiminen esimerkiksi ohjelman toteutuksessa, kuin myös esteettömän osallistumisen kokemukset.

5.2.3 Osallisuus

Kaupunkilähetyksen työntekijät näkivät mahdollisena tarpeena ylisukupolisen toiminnan ennakkosuunnittelun yhdessä asiakkaiden sekä toiminnan toteuttamiseen

osallistuvien kanssa. Myös Ketola (2002, 62-63) mainitsee leiriläisten osallistamisen leirin suunnitteluprosessin yhdeksi onnistuneen toiminnan taustalla vaikuttavista tekijöistä. Ennen leiriä järjestetyt yhteiset tapaamiset antavat järjestäjille mahdollisuuden vaikuttaa leiriläisten ennakkokäsityksiin sekä luoda positiivinen kuva yhdessä toimisesta.

Ennakkotapaamisissa voidaan myös vastata leiriläisten kysymyksiin ja huomioida erilaisia tarpeita hyvissä ajoin. Osaltaan yhteiset tapaamiset vaikuttavat parhaimmillaan osallistujien välisiin jännitteisiin sekä helpottavat leirille osallistumista. Näin osallistujien olisi myös mahdollista vaikuttaa leirillä järjestettävään toimintaan, joka sitouttaisi osallistumaan sekä takaisi mielekkäitä kokemuksia.

Workshopiin osallistuneet työntekijät pitivät erityisen tärkeänä asiakkaiden haasteiden huomiointia projektin organisoinnissa sekä ohjelman suunnittelussa. Konkreettisiksi ratkaisuksi ylisukupolvisen työn onnistumisen kannalta korostettiin yhteisiä sääntöjä sekä selkää leiriohjelmaa. Näiden koettiin antavan osallistujille turvallisuudentunnetta sekä selkeyttä yhdessä olemisesta ja toimisesta. Erään työntekijän ajatuksena sääntöt luovat myös tasa-arvoa sekä kokemuksen jokaisen yksilöllisestä huomioimisesta. Ketola (2002, 58) mainitsee erityisesti leiriympäristön kaipaavan yhteisesti hyväksytyjä ja määriteltyjä sääntöjä. Ratkaisuksi hän esittää, että leiriläiset osallistuvat sääntöjen laatimiseen. Näin osallistujat voivat vaikuttaa osallistumiseen sekä leiritunnelmaan vaikuttaviin tekijöihin.

Ennakkojärjestelyjen huomioiminen voi Kaupunkilähetyksen työntekijöiden mukaan vaikuttaa halukkuuteen ilmoittautua ja osallistua yhteiseen toimintaan. Esimerkiksi suunnittelussa tulisi huomioida yleiseen viihtyvyyteen vaikuttavia asioita, kuten huonejakoa, huoneiden varustelua sekä mahdollisuutta omaan tilaan ja rauhaan. Ennakkoon huomioituista teemoista, kuten kokonaisuuden toteutuksesta, olisi hyvä tiedottaa osallistujille ennen leiriä. Näin osallistujilla on mahdollisuus vaikuttaa tehtyihin ratkaisuihin sekä ennakoida tulevaa, esimerkiksi keskustelemalla toiveista leiriohjaajan kanssa.

Asiakaslähtöistä palvelua -workshopissa merkittäväksi yhteiseen toimintaan osallistumiseen sekä sitoutumiseen vaikuttaviksi tekijöiksi nousivat myös suunnitellun ohjelman sisältö sekä erilaiset osallistumiseen vaikuttavat tekijät. Suunnitteluvaiheessa

tulisi huomioida hyvin erilaisia osallistujia, tarjoamalla matalan kynnyksen mahdollisuuksia sekä vapaaehtoisuuteen perustuvia vuorovaikutustilanteita. Ylisukupolvisen leirin pilotointivaiheeseen osallistuminen voi herättää monenlaisia tunteita, vetäytymisestä jännitykseen sekä ahdistukseen, myös innostukseen. Vastauksena nähtiin monipuolisen, nuoria ja ikäihmisiä innostavan, mielenkiintoisen ohjelman järjestäminen sekä mahdollisuudet itsenäiseen toimintaan, kuten lepoon, lautapelien pelaamiseen tai ulkoiluun. Yhteisen toiminnan tulisi antaa mahdollisuus itselle mieluisan roolin löytämiseen sekä osallistumiseen iästä huolimatta. Myös yhteisten mielenkiinnonkohteiden ajateltiin vaikuttavan vuorovaikutustilanteiden syntymiseen.

Tärkeänä pidettiin toiminnan äärelle motivointia, hyödyntäen virittäytymis- ja ryhmäytymismenetelmiä. Erilaiset menetelmät koettiin myös muutaman työntekijän kohdalla yhteisen toiminnan onnistumisen haasteiksi. Ryhmäytymismenetelmiä valittaessa tulisi huomioida osallistujien taustoja sekä sosiaalisten tilanteiden haasteita. Ryhmäytymismenetelmien tulisi olla sopivasti innostavia, mutta myös selkeitä kokonaisuuksia, joihin voi osallistua vallitsevan tunteen mukaan.

5.2.4 Ohjaajan rooli

Merkittäväksi teemaksi ylisukupolvisen työn onnistumisen kannalta työntekijät näkivät ohjaajan roolin turvallisenä vastaanottajana, joka on saavutettavissa, huomioi ja luo tunnelmaa. Ylisukupolvisen toiminnan ohjaajan roolissa on tärkeää toimia ryhmiä yhdistävänä tekijänä, mahdollistaa kohtaamisia ja luoda turvallista vuorovaikutusta. Ohjaajan odotetaan myös huomioivan osallistujien erilaisia elämäntilanteita ja tarvittaessa sanoittavan vuorovaikutustilanteisiin ymmärrystä tai rajoja. Ohjaaja huomioi yksilön muuttuvia tarpeita toiminnan toteutuksessa ja sen aikana. Esimerkkinä kohderyhmälle sopivan ohjelman rakentamien, valittaessa esimerkiksi tilanteeseen sopivia ryhmäytymismenetelmiä.

5.3 Leiri toimintaympäristönä

Koska opinnäytetyöni käsittelee erityisesti ylisukupolvista leiritoimintaa, on mielestäni hyvä tarkastella teemaa myös avaamalla leirielämän mahdollisuuksia. Leiri luo

olosuhteet toimintaympäristöön, jossa eri-ikäisten ihmisten elämä rikastuu yhteydessä itseensä sekä muihin ihmisiin. Leiri sanana merkitsee usealle arjesta irtautumista mielekkään toiminnan äärellä. Leirielämään liitetään vahvasti luontokokemukset, joita nyky- nuoret sekä ikäihmiset kaipaavat yhä enemmän. Leirille osallistuminen herättää usein muistoja, joita on mukava jakaa ja kokea uudelleen. Leiri on myös paikka, jossa annetaan mahdollisuus sosiaaliselle kasvulle, omatoimisuuden kokemusten rinnalla. Leiriympäristössä voidaankin kokea samanaikaisesti voimakkaita yhteenkuuluvuuden kuin itsenäistymisen tunteita. Leiri antaa osallistujille myös mahdollisuus kokea olevansa tarpeellinen osa yhteisöä. (Ketola 2002, 48-51.)

Ketola (2002, 53) mainitsee leirin ympäristönä, jossa on tilaa avoimelle keskustelulle ja kohtaamiselle. Ohjaajien panostaessa leirin tunnelmaan sekä suunnitelmalliseen yhteistoimintaan on osallistujilla mahdollisuus löytää tapoja kehittyä ja kasvaa vuorovaikutuksessa muihin. Ketola mainitseekin nämä onnistuneen leirin piirteinä, jolloin myös leirin tavoitteet ilmenevät. Suunniteltaessa leiritoimintaa on hyvä tunnistaa muutamia leirielämään liittyviä piirteitä. Leirillä toimitaan ryhmässä, yövytään yhteisessä majoituksessa ja osallistutaan leirillä järjestettävään toimintaan. Onnistunut leiri tarjoaa mahdollisuuden osallistua ohjattuun ohjelmaan sekä omaa aikaa.

5.4 Tukenasi-leirin suunnittelu

Suunniteltaessa ja kehitettäessä uutta toimintaa tai toimintamallia on tärkeää luoda selkeä toimintasuunnitelma jo projektin alkuvaiheessa. Projekti kokonaisuudessaan vaatii työntekijöiltä paljon työtä sekä johdonmukaista suunnittelua. (Ketola 2002, 52, 61.) Suunnitellessa luodaan kuva kenelle toimintaa järjestetään, kuinka suuresta ryhmästä on kysymys ja mitä ryhmän toimintaan liittyviä erityispiirteitä suunnittelussa on huomioitava. Oleellista on myös selvittää osallistujien toiveita toiminnan suhteen sekä kartoittaa osallistumisen tasoja. Projektin alussa on hyvä määritellä tarkasti mitä ollaan tekemässä, mitä toiminnalla tavoitellaan ja mitä teemoja projektissa käsitellään? Projektin tavoitteet ja kehityssuunta on hyvä määritellä yksityiskohtaisesti. On määriteltävä projektin tarkka kulku ja aikataulu; mitä milloinkin tapahtuu ja missä? (Kurki 2008, 87.)

Onnistunut ja hyvin toimiva projektisuunnittelu vaatii kokonaisprosessiin sitoutuneita osallistujia, yhteistyötä sekä tarkkaa suunnittelu- ja toteutusvastuujakoa. (Ketola 2002, 52.) Lähdimme suunnittelemaan ylisukupolvista viikonloppuleiriä Kaupunkilähetyksen työntekijöiden kanssa 5/2017 harjoitteluni aikana. Päätimme selkeästä työnjaosta ja aikataulusta. Kaupunkilähetyks toimitettiin leirin pääjärjestäjänä ja vastasi leirin budjetoinnista, markkinoinnista, osallistujien rekrytoinnista kuin tiedottamisesta. Avustin heitä taustatyöllä sekä osallistumalla suunnittelukokouksiin. Vastuualueenani oli perehtyä erityistä huomiota vaativien järjestelyjen sekä ylisukupolvisen toiminnan suunnitteluun.

Turun Kaupunkilähetyksen ry:n Tukenasi-leiri järjestettiin 10.-11.2.2018. Leirin ajankohdaksi keuhkokuume vaikutti hyvältä. Kesä olisi ollut leirin toteutusajankohdaksi ideaalein, mutta usealle myös vilkasta loma-aikaa. Vuoden vaihteen jälkeen järjestetyn leirin toivottiin antavan osallistujille mahdollisuuden irrottautua arjesta sekä tuovan voimavaroja kevääseen. Myös Kurki (2002, 64) mainitsee, että leirin ajankohtaa suunniteltaessa on hyvä huomioida loma-aikoja, jotka vaikuttavat osallistumismahdollisuuksiin.

Leirin suunnittelua sekä toteutusta määrittelee budjetti. Budjetointi vaikuttaa suunnittelun yksityiskohtiin, joten eri osa-alueet eritellään huolellisesti (Ketola 2002, 62). Budjetin hahmotuttua leirin kustannuksista, loimme kuvan leiripaikan oleellisimmista piirteistä, jotta se vastaisi parhaiten asiakkaiden viihtyvyyteen sekä toiveisiin. Kurki (2002, 64) mainitsee, että leiripaikan tulisi olla sijainniltaan helposti tavoitettava kohde. Kestoltaan lyhyet leirit kannattaa sijoittaa lähelle lähtökaupunkia, vaikka matka leirille onkin osa kokemusta. Matka antaa myös mahdollisuuden tutustumiseen sekä virittäytymiseen.

Kaupunkilähetyksen toiveena oli, että leiripaikka soveltuu esteettömästi ikäihmisille sekä mahdollistaa eri ohjelmien järjestämisen samanaikaisesti. Katsottiin myös, että leiriläisten olisi miellyttävä yöpyä kahden hengen huoneissa, joissa olisi esteetön kulku pesutiloihin. Huonejako toteutettiin järjestäjien puolesta etukäteen. Vastaavien järjestelyiden ajateltiin vaikuttavan osallistumiseen sekä jännitteisiin. Yöpymisen kahden hengen huoneissa katsottiin olevan riittävä haaste, sillä leiriläiset eivät entuudestaan tunteneet toisiaan. Leirikeskuksessa tuli olla riittävästi huoneita, jotta yksin yöpyminen

olisi mahdollista. Leirin toteutuspaikaksi valittiin Laitilan Lehtoniemen, jonka tilat sopivat leirin ohjelman toteuttamiseen. Tilat mahdollistivat myös itsenäisen vapaa-ajan.

Lokakuussa Kaupunkilähetyksen työntekijät lähettivät leirin markkinointikirjeen järjestön tuettaville, ryhmätoimintoihin osallistuville sekä tukihenkilöille. Ohjaajat markkinoivat leiriä kasvokkain, sillä erityisesti nuorten nähtiin kaipaavan vastauksia ylisukupolvisen toimintaan liittyviin kysymyksiin. Markkinointikirje sisälsi alustavat tiedot leirin ohjelmasta, paikasta sekä toteutuksesta. Markkinointikirjeessä painotettiin osallistumisen vapaaehtoisuutta, ohjelman monipuolisuutta sekä lämminhenkistä yhdessäoloa. Tahdoimme luoda kuvan leppoisasta viikonlopusta sekä mahdollisuudesta ainutlaatuisen kokemukseen yhdessä Kaupunkilähetyksen toimintaan osallistuvien kanssa. Vallo ja Häyrinen (2014, 116-117) vahvistavat onnistuneen markkinoinnin ja tapahtumasta annetun viestin antavan niin tärkeää informaatiota, vahvistavan organisaation missiota toiminnan tavoitteille kuin innostavan teeman pariin.

Joulukuussa 2017 totesimme leirin toteutuvan. Vuoden vaihteen jälkeen tapasimme Kaupunkilähetyksen työntekijöiden kanssa tiiviisti, lähetimme ilmoittautuneille infokirjeet sekä laadimme aikataulutetun ohjelman. Leiriä edeltävinä viikkoina suunnittelukokouksiin osallistuivat Tukenasi-leirin ohjaajat. Kokouksien aikana kävimme läpi ohjelman, yleisiä leirillä huomioitavia teemoja, kuten turvallisuusasioita sekä vastuualueita. Koin leirin onnistumisen kannalta merkitykselliseksi, että jokainen leirille osallistuva ohjaaja osallistui suunnittelukokouksiin.

Leiristä tiedotettiin paikallisille kuin valtakunnallisille medioille sekä sosiaalialan toimijoille. Tiedotteessa painotettiin ylisukupolvisuuden teemaa positiivisena voimavarana, yhteisöllisyyttä sekä toiminnan ainutlaatuisuutta. Kaupunkilähetyksen päätöksestä osallistujille ei järjestetty tiedotus- tai suunnittelutilaisuutta leiriin liittyen. Tilaisuuden ajateltiin vaikuttavan ryhmäytymiseen sekä mahdollisesti lisäävän paineita osallistua.

5.5 Leirin sisältö ja ohjelma

Leirille varattiin paikkoja tasapuolisesti niin nuorille kuin ikä-ihmisille, jotta tavoite sukupolvia ylittävistä kohtaamisista toteutuisi. Leirille osallistui 37 henkilöä, joista kuusi

Kaupunkilähetyksen työntekijöitä. Toteutuneen osallistujajakauman myötä oli selkeä tehdä päätöksiä leirin ohjelmasta, joissa konsultoin Kaupunkilähetyksen työntekijöitä.

Tarkastelen työssäni sosiaalipedagogisen toiminnan perusteita, joten lähestyn teemaa Kurjen (2008, 86-87) esittämän sosiaalipedagogisen toiminnan suunnitteluprosessin kautta. Sosiaalipedagogisiin teorioihin pohjautuvan työn tulee olla suunniteltua sekä tavoitteellista. Toteutettavan toiminnan *sosiologisen ulottuvuuden* pohtiminen auttaa asettumaan kohderyhmän rakenteisiin ja toiveisiin. Toteutetun toiminnan *pedagoginen ulottuvuus* tähtää suunnitteluvaiheiden vuorovaikutukselliseen toteuttamiseen, unohtamatta kasvatuksellisia tavoitteita ja ratkaisuja. *Yhteisöllisen ulottuvuuden* jäsentäminen toiminnan toteutuksessa vahvistaa yhteisöllisyyttä ja ryhmän suhdetta. Kannattaa myös pohtia toiminnan sosiaalipedagogista pohjaa; miten innostaminen prosessissa rakentuu ja millaisella toiminnalla tavoitteisiin päästään?

Ylisukupolvisen työn toteuttamisessa huomioitavia teemoja ovat yhteisen mielenkiinnonkohteiden löytämisen, toiminnan kautta tapahtuvaa vuorovaikutuksen, tekijänä vahvistumisen sekä kokemuksen yhteisöllisyydestä. Sukupolvia yhdistävässä työssä pyritään luomaan vuorovaikutusta, jossa yhteisten kokemusten jakamisella on keskeinen rooli. Toiminnan parissa pyritään antamaan mahdollisuuksia niin yhteisön kuin yksilön voimaantumiselle. Ylisukupolvisella työllä voidaan vaikuttaa myös ennakkoluuloihin (Saarenheimo ym. 2013, 27-29). Hiltunen (2009, 47) näkee yhteisöllisen luovan toiminnan yhteiskunnallisen kasvun mahdollisuutena, jonka äärellä eri ikäpolvien edustajat voivat jakaa elämäntaitoja.

Suunnittelimme leirin ohjelman pohjautumaan edellisissä kappaleissa esitettyihin teorioihin, kuten myös mahdollisuuteen kohdata eri-ikäisiä samassa elämäntilanteessa olevia ja rohkaista heitä toimimaan ryhmänä, toisiinsa tutustuen. Innostaen käyttämään omia taitoja, ylittämään haasteita, kuten sosiaalisia pelkoja ja oppimaan uutta. Ylisukupolvisilla kohtaamisilla tahdottiin tavoitella niin yhteisöllisyyden kokemuksen vahvistumista kuin vaikuttaa korjaavasti osallistujien kokemuksiin yksinäisyydestä. Leirin ohjelman suunnittelu pohjautui myös yksilön hyvinvoinnin tukemiseen, turvallisessa ympäristössä. Leirin ohjelmassa painotettiin osallistumisen vapaaehtoisuutta sekä matkan kynnyksen vaihtoehtoja.

Edellä mainittujen tavoitteiden pohjalta esitin toteutettavaksi seuraavat ohjelmat;

1. Tutustumis- ja ryhmäytymismenetelmä Suomen Mielenterveysseuran kuvakorttein.
2. Yhteinen sanataideteos korvaruno-menetelmällä, jossa teksti työstetään toisen ihmisen kanssa vuorovaikutuksessa syntyneistä sanoista. Vuorovaikutusta helpotetaan ennakkoon valitulla teemalla ja kysymyksillä. Tilattu ohjaaja.
3. Rentouttava jooga, huomioiden ikä-ihmisten mahdollisia rajoitteita ja erilaisia osallistujia. Tilattu ohjaaja.
4. Taideterapeuttinen työpaja. Tilattu ohjaaja.
5. Luonto kokemuksena. Yhdistetään luonnossa liikkuminen sekä luontokokemusten jakaminen reitille valikoituihin kysymyksiin vastaten.
6. Ryhmäytyminen sijoittumalla Suomen kartalle syntymäkaupungin mukaisesti. Osallistujien tervehtiminen syntymäkaupungin murteella.
7. Tutustumismenetelmä eri ikäpolviin liittyviä ”*väittämiä*” todeten ja kumoten.
8. Yhteisötaideteoksen kokoaminen erilaisista materiaaleista, erilaisin luovin menetelmin. Mahdollisuus yhteisen tarinan kerrontaan sekä vuorovaikutukselliseen teoksen suunnitteluun.
9. Pullien leivonta, mahdollisuus jakaa kulttuurista sekä sosiaalista tietoa eri-ikäryhmien välillä.

Suunnitelmastani pois valikoituivat sanataideteos sekä luonto kokemuksena. Sanataideteoksen nähtiin luovan paineita osallistua. Luonnossa liikkumisen ajateltiin liittyvän leirin vapaa-aikaan. Myös talvinen ajankohta asetti ohjelman toteuttamiselle haasteita. Osan suunnitelluista tutustumis- ja ryhmäytymistä päätimme toteuttaa, mikäli odotettuja kohtaamisia eri-ikäisten välillä ei syntyisi. Joogan sekä taideterapeuttisen työpajan toteuttivat ulkopuoliset ohjaajat.

Leirin ensimmäinen päivä aloitettiin tutustumis- ja ryhmäytymismenetelmällä hyödyntäen kuvakortteja. Tehtävä toteutettiin pienryhmissä, jotka muodostuivat ruokailun aikana. Koimme menetelmän mahdollisuutena luonteille kohtaamiselle, joka herättäisi mahdollisimman vähän vieraiden ihmisen kanssa toimiseen liittyviä negatiivisia

tunteita. Kuvakortit menetelmänä antoivat mahdollisuuden kertoa tunteista sekä odotuksista leiriä kohtaan matalan kynnyksen osallistumisella. Pienryhmien ohjaajina toimivat Kaupunkilähetyksen työntekijät. Heränneet ajatukset esitettiin muille ryhmille, sanallisesti tai kuvin.

Leirin ensimmäisen päivän aikataulu koostui rentouttavasta joogasta sekä taideterapeuttisesta työpajasta. Ohjelman aikataulu rakennettiin niin että jokaisella leiriläisellä oli mahdollisuus osallistua molempiin työpajoihin. Ohjelmien välissä huomioitiin mahdollisuus levolle kuin rennolle yhdessäololle. Leiripäivän ilta toteutui rantasaunalla, jossa oli mahdollisuus saunaan, avantoon sekä illanvietto. Rantasaunalla toteutetulla toiminnalla (saunominen, avanto) tavoiteltiin yhteisiä uusia kokemuksia kuin tutustumista ja rentoa yhdessäoloa esimerkiksi lautapeliin äärellä.

Toisen leiripäivän ohjelmaksi valikoituivat pullien leivonta sekä yhteisötaideteoksen koonti. Yhteisötaiteessa on kysymys luovan toiminnan äärellä tapahtuvista yhteisöllisistä vuorovaikutustilanteista. Luovan toiminnan äärellä yhteisö pääsee jakamaan merkityksellisiä teemoja, jotka vaikuttavat kehittävästi sen jäseniin. Luovalla toiminnalla voidaan vaikuttaa yhteisöllisyyden luomaan sosiaaliseen vahvistumiseen kuin yksilön kokemukseen toimijuudesta. Innostavalla, tavoitteellisella toiminnalla pyritään saattamaan yhteisön jäsenet oppimaan toisiltaan, niin kulttuurisia kuin sosiaalisia taitoja. (Hiltunen 2009, 3, 47, 57, 75, 109.)

Toimin yhteisötaideteoksen ohjaajana. Teoksen teemaksi valittiin ystävyys. Teos toteutettiin kolmelle maalausalustalle. Materiaaleina käytettiin niin akvarellivärejä, kudottua villalankaa kuin huovuttamista. Teoksen työstäminen lähti jokaisen osallistujan omasta mielenkiinnosta olla osa teosta. Teoksen osat valmistuivat vuorovaikutuksellisesti suunnitellen sekä toteuttaen. Lähes jokainen leiriläinen osallistui teoksen valmistamiseen. Teoksen toteuttamisella tavoiteltiin mahdollisuutta oppia taitoja vuorovaikutuksessa eri-ikäisten kanssa, osallistua teoksen tekemiseen itselle luontevalla tavalla kuin työstää kokonaisuutta yhteistyössä. Yhteinen teos herätti paljon positiivista vuorovaikutusta eri-ikäisten välillä, kuin myös voimaantumisen kokemuksia.

Yhteisellä leivontahetkellä tavoiteltiin kodinomaista, yhteisöllistä hetkeä, jossa eri-ikäiset pääsivät jakamaan taitojaan ja kehittymään vuorovaikutteisen toiminnan äärellä.

Nuorten oli mahdollisuus oppia kotitaloustaitoja ja ikäihmiset saivat tilaisuuden tuoda esiin elämäntaitojaan. Muutama nuorista opiskeli alaa, joten myös he saivat mahdollisuuden taitojen vahvistamiseen ryhmätilanteessa. Näin välittyivät myös erilaiset taidot eri-ikäisten välillä. Ohjelmalla tavoiteltiin niin yksilön merkityksellisyyden kokemuksen vahvistamista kuin tekijänä vahvistumista. Leivonnaisia nautittiin yhdessä ennen leirin loppumista, jonka nähtiin luovan jatkumoa yhteisöllisyyden kokemukseen.

5.6 Ohjaajan rooli

Sosiaalipedagogiaan pohjautuvassa ohjaamisessa ohjaajan rooli on tukea ohjattavaa sosiaalisiin vuorovaikutustilanteisiin sekä innostaa yksilöä kasvamaan itselle merkityksellisten aiheiden äärellä. Tukien myös yksilön omia tavoitteita osallisuudesta. Ohjaajan tehtävänä on myös neuvoa ohjattavaa haasteissa sekä löytää tilanteeseen yksilön toimintaa tukevia ratkaisumalleja. Hyvä ohjaaja osaa myös havainnoida sosiaalisia vuorovaikutustilanteita sekä yksilön roolia suhteessa yhteisön muihin jäseniin. (Kanervisto 2018, 26-25.)

Ohjaaja huomioi ja tarkastelee myös ryhmän toimintaa ja pyrkii tukemaan jokaista ryhmän jäsentä tasavertaisesti. Hyvä ohjaaja havainnoi yksilön tapoja liittyä ryhmään sekä ylläpitää kokemuksen myönteistä ja kannustavaa ilmapiiriä. Ohjaajan tulee myös huomioida erilaisia osallistujia ohjelman suunnittelussa ja toteutuksessa, jotta osallistumisella oppisen on mahdollista toteutua. Ohjaajan vastuulla on myös toteutettavan ohjelman suunnitelmallinen toteuttaminen. (Repo-Kaarento 2010, 41, 53, 80-84,100-105.)

Ylisukupolvisella leirillä ohjaajan rooli oli toimia sujuvien vuorovaikutustilanteiden mahdollistajana eri ikäryhmien välillä sekä puuttua mahdollisiin konflikteihin. Esimerkiksi eri-ikäisten välinen vuorovaikutus, puhekuluttuuri sekä käytöstavat saattoivat kaivata ”sanoittajaa”. Ohjaaja avasi niin keskustelua ikäryhmiä yhdistävistä teemoista kuin innoitti yhteisen ohjelman pariin. Leirillä ohjaaja huomioi ryhmää sekä yksilöitä, ennakoiden osallistujien tarpeita. Ohjaajan oli tärkeää olla turvallinen sekä läsnäoleva aikuinen, mikäli osallistujat kaipasivat tukea. Esimerkiksi tilanteissa, jolloin nuori koki ahdistusta sosiaalisesta kanssakäymisestä tai ikäihminen konkreettista apua

osallistumisessa. Ohjaaja huomioi myös järjestettyyn ohjelmaan liittyvien toiveiden toteutumista niin että mahdollisimman moni eri ikäryhmistä koki mahdollisuuden osallistumiseen. Ohjaajat pitivät yllä positiivista ja myönteistä ilmapiiriä.

Ohjaajan vastuualueista keskusteltiin leiriohjaajien kanssa ennen leirille lähtöä. Roolin hahmottamisen tukena hyödynnettiin workshopissa esiin tulleita huomioita kuin kokemuspohjaa. Näin eri ikäpolvien kanssa työskentelevät pääsivät vaikuttamaan osallistujia huomioivan ohjauksen toteutumiseen. Eri vastuualueista koottiin ohjeistus, joka jaettiin jokaiselle leiriohjaajalle.

5.7 Leirin palaute

Keräsin Tukenasi-leirille osallistuneiden odotuksia, kokemuksia sekä palautteita usealla, toisiaan tukevalla tutkimusmenetelmällä. Hyödynsin menetelmissä palvelumuotoilun prosesseja, jotka mahdollistivat konkreettisen palautteen keräämisen ja kirjaamisen esimerkiksi erilaisia yhteisöllisiä menetelmiä hyödyntäen. Toteutettujen menetelmien tuloksia analysoin kappaleessa 5.8 Leirin arviointi.

Leirin alun tunnelmia, ajatuksia sekä odotuksia kartoitin hyödyntäen Suomen Mielen-terveysseuran Mielen-terveys elämäntaitona -kuvakortteja sekä tutustumista edistäviä ryhmäytymismenetelmiä. Leirille osallistuvien vastaukset kirjasi ”Fiiliskierros”-tehtävän ohjaajat. Tehtävä toteutettiin viidessä pienryhmässä, joihin jakauduttiin luonnollisesti lounaan aikana.

Leirin aikana palautetta kerättiin yhteisiin tiloihin ripustetun palautepuun avulla. Osallistujat saivat kiinnittää puuhun omin ajatuksin varustettuja lehtiä ja näin myös muut leiriläiset pääsivät lukemaan palautteita. Osallistujien oli mahdollisuus jättää palautetta myös huomaamattomasti. Yhteisellä palautepuulla tahdottiin luoda positiivista yhteiskokemuksen tunnetta sekä vaikuttaa kokemukseen leirin yhteisöllisyydestä.

Leirin lopussa jokainen leirin osallistuja sai vastata palautekyselyyn (LIITE 1). Palautekyselyn tavoitteena oli kerätä tietoa leirille osallistuneiden ajatuksista ylisukupolvista toimintaa kohtaan sekä kartoittaa leirin onnistumista projektina. Palautekysely koostui

kahdeksasta (8) monivalintakysymyksestä, joista viidessä (5) sai valita yhden parhaiten omaa näkemystä vastaavan vaihtoehdon. Kolmessa (3) kysymyksistä sai valita useampia omaa näkemystä vastaavia vaihtoehtoja, sillä kysymyksillä pyrittiin luomaan kattavampi kuva tunteista, odotuksista sekä kokemuksista. Muutamassa monivalintakysymyksessä oli mahdollisuus vastata myös avoimeen kenttään, sillä näin vastauksien olevan oleellisia toiminnan kehittämisen kannalta. Lisäksi lomakkeessa oli yksi (1) avoin kysymys, jolla pyrin keräämään osallistujien ajatuksia leirin päättyessä.

Kyselyyn vastasi kaksikymmentäyhdeksän (29) kolmestakymmenestä yhdestä (31) leirille osallistuneesta. Vastanneista kuusitoista (16) oli Kaupunkilähetyksen nuorille suunnattujen, TUAS / Oma Koutsi-palveluiden puolelta sekä kolmetoista (13) Ikätuen ja Senioripysäkin asiakkaita. Nuorten puolelta mukana oli viisi (5) tukihenkilöä ja 60+ palveluiden puolesta yksi (1).

Leirin aikana syntyneitä havaintoja, ajatuksia sekä tunnelmia kirjasin leiripäiväkirjaan. Havainnointiin osallistuivat myös Turun Kaupunkilähetyksen työntekijät, jotka toimivat leirillä ohjaajina. Työntekijöiden havaintoja peilaten sain myös ammatillista näkemystä leirillä syntyneistä vuorovaikutustilanteista sekä tavoitelluista ylisukupolvisista kohtaamisista.

5.8 Leirin arviointi

Leirin alussa ilmenneissä odotuksissa nousi selkeästi esiin toiveet tutustua toisiin Kaupunkilähetyksen toiminnassa mukana oleviin, kohdata samanhenkisiä ihmisiä ja nauttia rennosti yhdessäolosta. Leirille oli lähdetty avoimin mielin, vaikka muut leiriläiset olivat vieraita. Leiriviikonlopulta odotettiin uusia kokemuksia, irtiottoa arjesta ja rentoutumista yhteisen toiminnan parissa. Muutama nuori nosti esiin leirin tarjoavan mahdollisuuksia vertaiskokemuksiin. Ikäihmiset puolestaan nostivat esiin yhdessäolon inspiroivan lähtemään kotoa ihmisten pariin. Leirin odotettiin synnyttävän ylisukupolvisia kohtaamisia. Vaikka yhteistä leiriviikonloppua odotettiin yleisesti ottaen positiivisin mielin, niin koettiin leirin herättävän myös epämiellyttäviä tunteita, kuten huolta omasta jaksamisesta ja viihtymisestä.

Myös palautepuun sekä palautekyselyn tuloksissa nousivat toiveina uusien ystävien löytäminen, yhdessä olemisen merkityksellisyys yksinäisen ihmisen elämässä sekä yhdessä jaetut kokemukset. Leiri oli antanut osallistujille virikkeitä, irtautumista arjesta sekä uusia tuttavuuksia. Osallistajat kiittelivät, että saivat tutustua Kaupunkilähetyksen työntekijöihin. Ylisukupolvinen toiminta nostettiin esiin positiivisena kokemuksena, jota toivottiin toteutettavaksi myös jatkossa. Muutama vastauksista oli jätetty huomaamattomasti. Näissä palautteissa esitettiin leirin vastanneen yksinäisyyden kokemusten lieventymiseen ja uusien ystävyysuhteiden solmimiseen.

Leirin lopussa toteuttamani palautekyselyn tuloksissa leirin järjestelyihin oltiin pääsääntöisesti tyytyväisiä. Leirin toteutus oli vastannut sekä nuorten että ikäihmisten odotuksiin. Lähes jokainen Tukenasi-leiriläinen oli osallistunut leirin aikana järjestettyyn ohjattuun ohjelmaan ja he kokivat kokemusten antaneen mahdollisuuksia kehittyä, oppia uutta kuin toimia vuorovaikutuksessa. Leirin ohjelmassa nuoria miellytti luova toiminta sekä ohjatut taidepajat. Ikäihmiset puolestaan olivat viihtyneet joogan ja ulkoilun parissa. Myös yhteinen, vapaamuotoinen tutustuminen oli koettu molempien ikäryhmien puolelta mielekkääksi. Odotukset leirin suhteen olivat täyttyneet suhteessa uusien ihmisten kohtaamiseen, ystäväystymiseen, positiivisten vuorovaikutussuhteiden syntymiseen sekä arjesta irtautumiseen. (Veikkaus 2018; Malkamäki 2018.)

Eri-ikäisten kohtaaminen leirillä koettiin mukavana, uutena kokemuksena, joka oli jännittänyt muutamia osallistujista. Erityisesti nuorten vastauksista nousi esiin sukupolvia yhdistävän toiminnan vieraus. Kokemus kuvailtiin uutena, mielenkiintoisena ja yhden nuoren vastauksissa outona. Nuoret toivoivat enemmän ohjattuja ryhmäytymisharjoituksia, jotta tutustuminen eri ikäryhmien välillä olisi toteutunut sujuvasti.

Palautekyselyn vastauksissa eivät nuorten ja ikäihmisten ajatukset leirin toteutuksesta, sisällöstä tai tunnelmasta juurikaan poikenneet toisistaan. Tulkitsen, että leirin järjestelyt sekä ohjelma vastasivat kokonaisuudessaan molempien ryhmien odotuksiin, kuten myös järjestön tavoitteisiin. Leirille osallistuneet toivoivat avoimessa palautteessa jatkoa ylisukupolviselle toiminnalle. Toivomuksena oli myös, että leirit olisivat jatkossa kestoiltaan pidempiä ja sijoittuisivat kesäaikaan. Lähes kaikki kyselyyn vastanneista olivat halukkaita osallistumaan ylisukupolviseen toimintaan tulevaisuudessa.

Pidimme palautekeskustelun Turun Kaupunkilähetyksen työntekijöiden kanssa huhtikuussa 2018. Palautekeskusteluissa arvioitiin leirin järjestelyjä, ohjelmaa sekä leirin synnyttämiä kokemuksia työntekijänäkökulmasta. Vaikka lähteminen esimerkiksi yön yli kestäväälle leirille koettaisiin ahdistavana, oikeat puitteet sekä esimerkiksi järjestelyissä tehdyt huomiot helpottavat osallistumista. Moni olikin ilmoittautunut leirille kutsun saapuessa, joka myös kertoo ennakkosuunnittelun onnistumisesta. Nähtiin myös, että tukihenkilöiden mukanaolo vaikutti osallistujiin rohkaisevasti.

Leirin ennakkojärjestelyissä huomioidut asiat, kuten huonejaon, nähtiin vaikuttavan leirin sujuvuuteen sekä leiriläisten väliseen vuorovaikutukseen. Leirillä toteutettu ohjelma sopi ylisukupolvisen toiminnan tavoitteiden toteutumiseen. Osallistumisen vapaaehtoisuuden sekä erilaisten mahdollisuuksien nähtiin vaikuttavan koettuun viihtyvyyteen.

Kaupunkilähetyksen palautekeskustelun myötä leirin todettiin onnistuneen ennakkoodotuksia positiivisemmin ja tarjonneen kaikille osallistujille ainutlaatuisia kokemuksia. Leiri antoi myös työntekijöille mahdollisuuden tutustua muihin järjestön toiminnassa mukavana oleviin, kuten vapaaehtoiisiin. Leiri loi Kaupunkilähetyksen toimintaan täysin uuden ulottuvuuden konkreettisesti ihmisiä yhdistävänä toimintamuotona. Näin työ yksinäisyyden kokemusten vähentämiseksi sekä yhteisöllisyyden lisäämiseksi toteutui Kaupunkilähetyksen inhimillisiä arvoja mukaillen.

Kaupunkilähetyksen työntekijät päättivät leirin jälkeen kuunnella osallistujien toiveita ylisukupolvisen toiminnan järjestämisestä myös tulevaisuudessa. Seuraava ylisukupolvinen leiri järjestetään kesällä 2019. Palautteen tuloksissa toivottiin pidempää leiriä, mutta työntekijät arvioivat järjestön resurssit riittämättömiksi. Leirin ohjelma luodaan matalan kynnyksen vaihtoehtoja mukaillen luovan toiminnan sekä liikunnan ympärille. Kaupunkilähetyksen työntekijät päättivät myös panostaa rohkeammin ylisukupolvisia kohtaamisia synnyttävän ohjelman toteuttamiseen.

Peilaten niin leirin osallistujien kuin työntekijöiden palautteita nähtiin leirin luoneen mahdollisuuksia ylisukupolvisten suhteiden syntymiseen, tiedon ja taidon vaihtamiseen sekä myös omien haasteiden ylittämiseen itselle uudessa ympäristössä. Omat havaintoni yhteisötaidepajan ohjaajana vahvistavat leirin synnyttäneen ylisukupolvisia

kohtaamisia, joissa oli mahdollista kokea olevansa osa yhteisöä ja kehittyä vuorovaikutuksessa. Erityisesti näin toteutuksen vaikuttavan Turun Kaupunkilähetyksen nuoriin aikuisiin, joille positiiviset kokemukset omasta toiminnasta ja onnistuneista vuorovaikutustilanteista vaikuttavat myönteisesti kokemukseen itsestä. Ikäihmisten kohdalla leiri lievensi yksinäisyyden kokemuksia sekä toi toivottua vaihtelua arjen keskelle. Kaupunkilähetyksen työntekijä kuvaa leirin yhteisöllisyyden kokemuksen vahvistavan erityisesti osallistujien omanarvon tunnetta (Malkamäki 2018).

6 YLISUKUPOLVISEN TOIMINNAN MALLI

Kappaleen alla avaan ylisukupolvisen toiminnan mallin. Toimintamalli on kehitetty opinnäytetyössä käsiteltyjen teorioiden sekä opinnäytetyön tutkimusmenetelmien tulosten pohjalta. Myös Tukenasi-leirin suunnittelussa ja toteutuksessa havainnot ovat osa toimintamallin rakentumista. Malli on sovellettavissa sukupolvia yhdistävän toiminnan kehittämistä kiinnostuneiden tahojen tarpeisiin.

6.1 Opas kohti ylisukupolvisia kohtaamisia

1. Vuorovaikutuksellista yhteisöllisyyttä sukupolvia yhdistäen

Ylisukupolvisella toiminnalla pyritään mahdollistamaan kohtaamisia eri-ikäisten ihmisten välille, tuoden eri sukupolvia yhteisen toiminnan äärelle. Sukupolvia yhdistävällä toiminnalla pyritään vahvistamaan muun muassa yksilön kokemusta yhteisöllisyydestä sekä osallisuudesta toimivassa yhteisössä. Sukupolvisuhteet nähdään yksilön luonnollisena tarpeena olla vuorovaikutuksessa yhteisön jäsenien kanssa. Vuorovaikutus yhteisön eri ikäisten jäsenien kanssa vahvistaa yksilön merkityksellisyyden tunnetta ja luo turvaa mahdollisena tukiverkostonä. Onnistuneiden vuorovaikutustilanteiden myötä ihmisen kokemus itsestä toimijana vahvistuu sekä ymmärrys muita yksilöitä kohtaan kasvaa. Yhteisöllisyyden kokemus eri ikäisten kesken vahvistaa yksilön kokemusta elämän jatkumosta sekä tarjoaa mahdollisuuden erilaisten elämäntaitojen omaksumiseen. Siksi onkin merkittävää, että ylisukupolvisen toiminnan äärelle

tavoitellaan saavutettaviksi eri ikäistä koostuvia ryhmiä. Näin toiminnalla tavoitellun yhteisöllisyyden sekä vuorovaikutuksen on mahdollisuus syntyä.

Ylisukupolvisella toiminnalla voidaan vaikuttaa yksilön kokemukseen puuttuvista perhesuhteista, yksinäisyydestä kuin yhteiskunnallisesta ulkopuolisuudesta. Ikäpolvia yhdistävä toiminta tuo eri ikäisiä lähemmäs toisiaan sekä vaikuttaa positiivisesti mahdollisiin ennakkoluuloihin kuin jo syntyneisiin kokemuksiin. Onnistuneet ikäpolvikokemukset lisäävät motivaatiota hakeutua vuorovaikutukseen eri-ikäisten kanssa ja oppimaan heiltä. Esimerkiksi ikäihmisten kohdalla positiiviset kokemukset lisäävät toimintakykyä sekä tunnetta eletyn elämän arvosta. Nuorille vanhemman ihmisen osoittama mielenkiinto sekä kokemusten jakaminen avartaa niin elämäkatsomusta kuin luo toivoa tulevaisuudesta; *vaikeista elämäntilanteista on mahdollista selviytyä*.

Ylisukupolvisen toiminnan erityispiirteenä voidaan nähdä kahden hyvin erilaista elämää ja erilaisia kokemuksia omaavan ryhmän yhdistäminen. Toiminnan esteeksi voivat muodostua niin erilaiset käsitykset kuin arvomaailma, tapakulttuurissa tapahtuneet muutokset kuin eri-ikäryhmien käsitykset esimerkiksi yksilön erilaisuuden kunnioituksesta. Myös vuorovaikutustavoissa on vuosien aikana tapahtunut muutoksia ja ylisukupolvisen toimintaan osallistuvat voivat kohdata yksilöllisiä haasteita, joiden ymmärtäminen vaatii sanoitusta. Usein eri ikäryhmiin kohdistetaan myös ennakkoluuloja sekä asenteita, joita ylisukupolvisella työllä pyritään myös muuttamaan. Usein yhteinen toiminta herättää erilaisia tunteita, innostuksesta hämmennykseen. Ylisukupolvista toimintaa järjestävän tahon tulee ymmärtää haasteiden vaikutus jo toimintaa suunniteltaessa, jolloin tilanteita voidaan ennakoida ja ratkaista rakentavasti.

2. Tarve ja tavoitteet toiminnan kehittämiseksi

Tarve kehittää ja toteuttaa uutta toimintamuotoa tai palvelua syntyy usein järjestävän tahon huomioista toiminnan tarpeellisuudelle. Tarve voi nousta esiin eri ikäisten kohderyhmien kanssa yhdessä toimimisen tavoitteista kuin yhteistoiminnan hyötyjen havaitsemisesta. Myös asiakkaiden toiveita ja tarpeita kuunteleva taho tarttuu, mahdollisuuksien mukaan, esitettyihin ideoihin uusista toimintamuodoista. Näin asiakkaat saavat kokemuksen, että heidän tarpeensa ovat merkityksellisiä ja toimintaa järjestävä

taho on kiinnostunut heidän toiveistaan. Tarve kehittää uutta toimintaa tai palvelua voi nousta myös yhteiskunnallisten muutosten myötä. Tästä hyvänä esimerkkinä on ylisukupolvisen toiminnan nouseminen osaksi järjestötyötä, muun muassa leikkilähetit (MLL). Usein sukupolvia yhdistävän toiminnan tarve nousee yksilöiden luonnollisesta tarpeesta olla ja kasvaa yhteydessä eri ikäisiin yhteiskunnan jäseniin, jolloin myös yhteiskunnallisesti merkittävää tietotaitoa siirtyy sukupolvilta toiselle. Ja tähän luonnolliseen tarpeeseen toiminnan kehittämällä tahdotaan vastata.

Toiminnan suunnittelun alussa tulee määritellä toiminnalla tavoiteltavia, ensisijaisia tavoitteita. Tavoitteet liittyvät usein tiiviisti tahon ennalta määrittelemään perustehtävään, toiminnan painopisteisiin tai strategiaan. Tarkasti määriteltyjen tavoitteiden ympärille muodostuu nopeasti selkeä kuva projektin vaiheista, toteutettavasta toiminnasta sekä eri osa-alueista. *Mitä suunnittelussa tulee huomioida, jotta tavoitteet toteutuvat?*

3. Asiakslähtöinen ja osallistava ylisukupolvisen toiminnan suunnittelu

Hyvin toteutuvan toiminnan suunnittelussa huomioidaan ensisijaisesti he, joille toimintaa ollaan kehittämässä = kohderyhmä. Asiakslähtöisessä toiminnassa, kuten myös toiminnallisessa projektissa, on tärkeää tunnistaa asiakkaiden tarpeita hakeutua toiminnan pariin. Toiminnan kohderyhmä kannattaa määritellä huolellisesti, kirjaten ylös kohdetyhmän piirteitä sekä tavoitteita toimintaan osallistumisesta. Järjestäjätahon (-tahojen) on myös tärkeä tiedostaa, millaisia kokemuksia tai tunteita toiminta voi osallistujissa herättää ja huomioida näitä teemoja jo ennakkosuunnittelussa. Asiakslähtöisestä suunnittelusta toteutettaessa on hyvä, jos projektin toteutukseen osallistuvat järjestäjätahon kohdetyhmän tuntevat työntekijät. Tämä mahdollistaa laadukkaan asiakslähtöisen toiminnan kehittämisen, joka huomioi myös kohdetyhmän haasteita ja taustoja. Syvällisellä, jaetulla asiakastuntemuksella vaikutetaan pitkällä tähtäimellä projektin tuloksellisuuteen.

Suunnitteluvaiheeseen on mahdollista osallistaa myös toimintaan osallistuvia. Osallistavalla suunnittelulla voidaan tarkentaa eri-ikäisten tavoitteita osallistua ylisukupolvisen toimintaan. Näin voidaan myös kerätä tietoa millaista toimintaa kohdetyhmä odottaa ja toivoo. Ennakkotapaamisella voidaan madaltaa mahdollisia ennakkoluuloja

toimintaa kohtaa ja saavuttaa yhteisymmärrystä eri-ikäisten välille. Yhteinen suunnittelu kohderyhmää huomioiden voi lisätä tapahtuman onnistumismahdollisuuksia, vaikuttaen myös sitoutumiseen sekä luottamukseen järjestäjätahoa kohtaan. Yhteisessä suunnittelutapaamisessa voidaan myös hahmotella toiminnan onnistumiseen vaikuttavia sääntöjä ja ohjeita, esimerkiksi toisten rauhan kunnioittamista. Mikäli kyse on tiivistä toimintaryhmästä, on syytä harkita voiko ennakkotapaaminen muodostaa ryhmäytymistä paikalle saapuvien kesken.

4. Toteutuksen mahdollisuuksien ja resurssien kartoittaminen

Kohderyhmän sekä toiminnan tavoitteen tuntevien työntekijöiden olisi hyödyllistä olla mukana projektissa sen ennakkosuunnittelusta toteutukseen sekä jälkimarkkinointiin. Tämä vaikuttaa järjestäjätahon työnjakoon sekä projektin tarkkaan aikataulutukseen, joka onkin hyvä laatia suunnittelun varhaisessa vaiheessa. Kuka on vastuussa mistäkin projektin osa-alueesta ja millaisella aikataululla? Saumaton yhteissuunnittelu sekä toteutus järjestäjätahon eri osastojen tai yhteistyötahojen kanssa vaikuttaa onnistuneeseen lopputulokseen. Suunnitteluvaiheiden ajantasainen tiedotus huomioiden kaikkia projektin suunnitteluun sekä toteutukseen osallistuvia tahoja luo luottamusta kokonaisuuden onnistumiseen.

Suunnittelussa tulee huomioida myös järjestävän tahon resursseja toteuttaa ylisukupolvista toimintaa. Resursseilla tarkoitetaan niin työntekijöiden panosta, tuntityömääriä kuin toimintaan suunnattua budjettia. Budjetti määrittelee paljon mahdollistettavan toiminnan toteuttamista, millaista ohjelmaa voidaan toteuttaa ja millaisissa puitteissa? Usein järjestöjen toimintaa määrittelevät tuet sekä lahjoitukset, joten rahoitusta toiminnalle tulee hakea hyvissä ajoin. Resurssien määrittelyn myötä voidaan suunnittelussa huomioida itse toiminnan järjestämiseen liittyviä konkreettisia asioita. Ylisukupolvista toimintaa järjestettäessä on huomioitava myös tiloja sekä ajankohta, jolloin yhteistä toimintaa on tarkoitus järjestää. Tilojen tulee soveltua kohderyhmien käyttöön, huomioiden mahdollisia yksilöllisiä haasteita kuin liikkumisen esteitä (esteettömyys). Tilan tulee olla hyvin saavutettavissa kuin varusteltu, esimerkiksi ohjelmatuotantoa huomioiden. Myös toiminnan ajankohta tulee valita niin tuottavan tahon, kohderyhmän rajoitteiden kuin resurssien mukaisesti.

5. Tiedottaminen, markkinointi ja osallistujien rekrytointi

Toiminnasta tiedottaminen, markkinointi sekä toiminnan esittely ovat oleellinen osa toiminnan toteutumista. Sukupolvia yhdistävä toiminta on monelle hyvin erilaisia tunteita herättävä kokemus, joten positiivinen ennakkoon tiedottaminen sekä kohderyhmää huomioivat teemat kannattaa nostaa esiin markkinoinnissa. Ylisukupolvisen toiminnan ajatuksena on luoda esimerkiksi yhteisöllisiä vuorovaikutustilanteita miellyttävän ohjelman äärellä. Toiminnalla luodaan mahdollisuuksia myös eri-ikäisten ihmisten kohtaamiseen sekä sosiaalisen että kulttuurisen tietotaidon vaihtoon. Vastaavien teemojen esiintyminen tapahtuman markkinoinnissa voi poistaa mahdollisia ennakkoluuloja tai syntyneitä raja-aitoja toimintaa kohtaan.

Myös markkinoinnissa on hyvä huomioida tapahtuman toteutuksen aikataulua ja kohderyhmän mahdollisuuksia tavoittaa viestejä. Tapahtumasta kannattaa tiedottaa hyvissä ajoin, mahdollisesti kuukausia ennen virallista ajankohtaa. Tiedottamista ja markkinointia on hyvä jatkaa läpi prosessin, jotta mahdolliset osallistujat saadaan houkutelua toiminnan pariin ja sitoutumaan. Virallinen tiedote / ohjelma tapahtumasta kannattaa lähettää osallistujille vielä noin viikkoa ennen ajankohtaa. Jos mahdollista, tapahtumasta voi tiedottaa myös avoimella tilaisuudella. Näin osallistujilla on mahdollisuus tarkentaa tapahtumaan liittyviä yksityiskohtia ja vaikuttaa järjestelyihin. Tiedottamisessa on hyvä huomioida myös alueellisia medioita ja viestintäkanavia, jolloin toiminnan on mahdollista saada lisää positiivista näkyvyyttä, vakiinnuttaen samalla ylisukupolvisen toiminnan asemaa työmuotona. Medialle toimitetaan usein virallinen lehdistötiedote.

Osallistujien rekrytointi voi tapahtua toiminnasta laadittujen markkinointikirjeiden tai tiedotteiden avulla. Markkinointikirje, joka lähetetään toiminnan kohderyhmälle, sisältää tiedot ilmoittautumisesta huomioitavista asioista, kuten henkilötiedoista ja päivämäärästä. Osallistujia voidaan rekrytoida mukaan toimintaan myös muiden toimintojen ohessa tai kasvotusten kohtaamalla. Näin voidaan vastata mahdollisiin kysymyksiin sekä yksilön ennakkokäsityksiin esimerkiksi ylisukupolvisesta toiminnasta. Onnistunut rekrytointi, kuten myös markkinointi, näkyy positiivisesti osallistujamäärässä.

6. Vuorovaikutteisen toiminnan toteuttaminen

Ylisukupolvisella toiminnalla tavoitellaan ennen kaikkea vuorovaikutuksen synnyttämistä eri-ikäryhmien välille. Vuorovaikutus voi tapahtua ja syntyä erilaisen yhteisen toiminnan äärellä, mutta olla myös läsnäoloa samassa tilassa, yhteisen kokemuksen äärellä. Ylisukupolvista toimintaa on hyvä lähteä suunnittelemaan pohtimalla niitä tavoitteita, joihin ylisukupolvisella työllä tähdätään. Ja millainen toiminta kiinnostaisi kumpaakin ikäryhmää, jotta toivottuja vuorovaikutustilanteita syntyisi ja osallistujat kokisivat toiminnan miellyttävänä. Tavoitteina voidaan pitää esimerkiksi rentouttavaa iltapäivätoiminnan järjestämistä yksinäisyyttä kokeville ikäihmisille sekä perheryhmäkodin lapsille. Vuorovaikutuksen synnyttämiseen tarvitaan usein yhteinen teema tai puheenaihe, joten esimerkiksi tutustumis- tai ryhmäytymismenetelmiä valittaessa on hyvä valikoida matalan kynnyksen keskustelua herättäviä menetelmiä. Yhteisen toiminnan äärelle virittäytyminen voi herättää monenlaisia tunteita, kuten sosiaalisten tilanteiden ahdistusta, joten menetelmän on hyvä olla vapaaehtoisesti osallistava sekä tarjota erilaisia osallistumisen asteita. Hyvänä vaihtoehtona toimivat kuvakortit tai teemalliset keskustelut. Osallistujien haasteita on hyvä huomioida myös muun ohjelman toteutuksessa, eri ikäisten kohtaamisen tulisi olla ennen kaikkea perustua vapaaehtoisuuteen ja mahdollistaa erilaisia tapoja kohdata, osallistua ja toimia osana ryhmää.

Ylisukupolvisen toiminnan ytimenä nähdään vuorovaikutuksellinen oppiminen, elämäntieteen jakaminen sekä yksilönä kasvaminen yhteydessä erilaisiin ihmisiin. Toiminnasta lähdetään hakemaan myös uusia kokemuksia, mahdollisuutta kehittyä ja kasvattaa omaa tietoisuuttaan. Ylisukupolvisia kohtaamisia voidaan lähteä rakentamaan kädentaitojen, harrastustoiminnan, luovan tai kulttuurisen toiminnan äärelle. Varsinkin ikäihmistien elämäntieteen jakamisen tarpeeseen liitetään usein muistelemisen sekä elämäntaidon jakaminen. Nuoria ja lapsia voi taas kiinnostaa ikäihmistien ajatukset tämän päivän maailmasta, yhteiskunnallisista teemoista ja tapahtumista. Teemoitetulla keskustelulla voidaan avata eri-ikäisten ajatuksia myös ikäryhmistä sekä elämäntapahtumista, vaikuttaen eri-ikäisten kokemukseen tulevaisuudesta. Teemallisia keskusteluja voi syntyä yhteisen toiminnan lomassa, esimerkiksi pelien äärellä.

Ylisukupolvisen toiminnan mahdollisuuksia ajatellen esimerkiksi kädentaitojen parissa eri ikäryhmät pääsevät jakamaan osaamistaan sekä iän mukanaan tuomaa

elämänkokemusta. Ikäpolvia nuoremmat voivat vastaavasti tuoda esiin omaa tunte-
mustaan tiedonhankinnasta ja -tekniikasta. Vuorovaikutteista oppimista ikäryhmien vä-
lillä tapahtuu luontevasti myös yhteisen ruokailun tai sen valmistamisen äärellä. Yh-
teisö- tai sanataideteosta valmistellessa voi jokainen tuoda esiin omaa osaamistaan
vuorovaikutuksessa yhteisön kanssa ja löytää samalla uusia puolia sekä mahdollisuuksia
itsensä kehittämiseen. Luova toiminta voidaan liittää myös esimerkiksi luontoon,
johon monella eri-ikäisellä on läheinen suhde. Luonto aiheena herättää keskustelua,
joita voi myös muokata valmiiksi kysymyksiksi tai tehtäviksi. Luonnossa liikkuminen,
esimerkiksi pienryhmissä eri-ikäiset yhdessä, antaa mahdollisuuden tietotaitojen jaka-
miseen ja hyödyntämiseen. Luonto tarjoaa mahdollisuuksia liikuntaan sekä erilaisten
ryhmytymismenetelmien hyödyntämiseen vapaassa tilassa. Esimerkiksi Suomen
karttaa hahmottamalla voidaan tutustua toisten kotipaikkakuntiin ja esittäytyä ryhmälle
omalla murteella. Näin tutustutaan ryhmään ja jaetaan kulttuurista perintöä. Harrastus-
toiminnasta liikunta eri muodoissa mahdollistaa matalan kynnyksen kohtaamisia ja tu-
tustumista, jossa vuorovaikutuksen on mahdollista syntyä ilman pakotettua kohtaa-
mista.

Yhteinen toiminta synnyttää myös usein halua vapaaehtoiseen vuorovaikutukseen vi-
rallisen toiminnan ulkopuolella, johon tulisi varata aikaa ohjelmasta. Yhteisen toimin-
nan järjestäminen uudelleen synnyttää yhteisöllisyyden tunnetta, luo tiiviimpää ryhmä-
henkeä sekä vaikuttaa ihmisten välisten luottamuksellisten suhteiden syntymiseen.
Säännöllisesti toistuvalla ohjelmalla saavutetaan mahdollisesti paremmin toiminnalle
asetettuja tavoitteita ja vaikutetaan ylisukupolvisen työn haasteisiin. Yhteisöllisen toi-
minnan järjestäminen säännöllisesti antaa eri-ikäisille mahdollisuuden kuulumisen
sekä kuuluksitulemisen tunteeseen yhteisössä, johon on halukas liittymään. Yhteisö ja
yhteisöllisyyden kokemukset liitetään ylisukupolvisen työn tavoitteisiin, sillä eri-ikäi-
sistä koostuvan ryhmän vuorovaikutuksella halutaan vaikuttaa myös kokemukseen lä-
heisten vuorovaikutussuhteiden mahdollisuudesta perheyhteisön ulkopuolella.

7. Ohjaaja ylisukupolvisten kohtaamisien mahdollistajana

Ylisukupolvisessa toiminnassa ohjaajan rooli on moninainen ja muuttuva. Kun ky-
seessä on eri-ikäisten sekä usein toisilleen tuntemattomien yksilöiden tai ryhmien

välistä toimintaa, ohjaajan ensisijainen huomio on ryhmien välisen vuorovaikutuksen mahdollistaminen, tukeminen sekä ohjaaminen. Yksilöt voivat omata hyvin erilaisia vuorovaikutustaitoja, kuten nuoret ja seniorit. Vastaavissa kohtaamisissa ohjaajan on mahdollisuus toimia vuorovaikutuksen ”tulkkina”, ennakoida syntyviä konflikteja sekä esimerkiksi johdatella keskustelua. Ohjaaja toimii usein innoittajana yhteisen toiminnan äärelle, kannustaa osallistumaan ja nostaen esiin yksilön omia voimavaroja. Tilanteissa, joissa koetaan jännitteitä sekä mahdollisesti ennakoasenteista syntyviä tunteita, on ohjaajan pidettävä yllä myönteisen vuorovaikutuksen ilmapiiriä ja reagoitava positiivisesti onnistumisiin.

Ylisukupolvista toimintaa ohjaavan ohjaajan rooli on havainnoida ryhmää sekä yksilöä sen jäsenenä. Ohjaaja on usein itse joko ryhmän toimintaa johtava tai osa ryhmää. Riippuen roolista, tulee ohjaajan olla läsnä toimintaan osallistuville erilaisille sekä erikäisille yksilöille. Ohjaaja huomioi jokaisen yksilöllisiä tarpeita ja haasteita osallistua, reagoiden muuttuviin tilanteisiin. Ohjaaja on toiminnassaan turvallinen, tasa-arvoinen sekä helposti lähestyttävissä. Läsnäoleva ohjaaja huomioi ryhmässä tapahtuvia muutoksia ja muokkaa omaa osallisuuttaan tämän mukaan. Toiminnan sekä tavoitellun ylisukupolvisen vuorovaikutuksen syntyessä ohjaajan rooli voi myös muuttua aktiivisesta passiiviseksi havainnoijaksi.

Ohjaajan tulee huomioida erilaisia osallistujia ylisukupolvisen toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. Ohjaajan olisi hyvä tuntea ylisukupolviseen toimintaan osallistuvien taustoja kuin eri ikävaiheisiin liittyviä piirteitä, kuten nuoren murrosikää sekä ikäihmisen mahdollisia fyysisiä haasteita. Näin ohjaajan ymmärrys erilaisia osallistujia kohtaan näkyy esimerkiksi ryhmäytymis- ja tutustumismenetelmiä valittaessa. Ohjaajan vastuulla on myös toteutettavan ohjelman suunnitelmallinen toteuttaminen ryhmää huomioiden. Ohjaajan kannattaakin laatia muistiinpanoja toteutettavan toiminnan tueksi, sillä selkeä toteutus luo osallistujille turvaa sekä vaikuttaa ryhmän vuorovaikutukseen. Mikäli toiminnassa on mukana useita ohjaajia, on yhteisistä säännöistä sekä toimintatavoista hyvä keskustella etukäteen.

8. Palaute, arviointi ja toiminnan kehittäminen

Toimintaa toteutettaessa ja kehitettäessä on oleellista panostaa myös palautteeseen sekä arviointiin. Näin vaikutetaan niin toiminnan tuloksiin kuin jatkuvuuteen. Asiakaslähtöisesti toteutetun toiminnan odotetaan palvelevan siihen osallistuvia laadukkaasti sekä kohderyhmän tarpeita analysoiden. Kattavalla palautteenkeruulla sekä analysoinnilla toiminnasta on mahdollista kehittää yhä paremmin tarpeita vastaavaa, näin luodaan myös positiivista kuvaa itse toiminnasta. Ylisukupolvista toimintaa huomioiden, positiivisen mielikuvan rakentaminen nähdään tärkeänä ennakkoluuloja ehkäisevänä työnä.

Ylisukupolisesta toiminnasta puhuttaessa toimintaan osallistuneiden palautetta voidaan kerätä niistä teemoista, joita eri-ikäisiä yhdistävällä toiminnalla tavoitellaan. Palautteen teemat voivat koskea myös järjestävän tahon motiiveja toteuttaa ylisukupolvista toimintaa. Erityisesti palautetta kerätessä kannattaa huomioida ylisukupolvisesta työstä heränneiden tunteiden sekä kokemusten kartoittamista. Palautteen teemoissa voidaan keskittyä esimerkiksi vain toiminnan herättämiin ennakkoluuloihin tai tunteisiin ikä-ihmisten kohtaamisesta, mutta kokemuksia on mahdollista kartoittaa myös laajemmin.

On myös tärkeää pyytää osallistujien palautetta projektin toteutukseen liittyvistä aiheista. Toimintaan osallistuvien pienilläkin kehitysideoilla on merkitystä toteutettaessa sukupolvia yhdistävää työtä, sillä se vaikuttaa niin osallistujien vuorovaikutuksen syntymiseen kuin yleiseen viihtyvyyteen.

Palautetta on mahdollista kerätä monin eri tavoin. Palautteen keruun menetelmään valittaessa on myös hyvä huomioida kohderyhmää ja valita ryhmän erityispiirteitä huomioiva toteutusmuoto. Esimerkiksi ikä-ihmisille verkkokysely voi aiheuttaa saavutettavuusongelmia. Palautekysely toimii usein laadukkaana ja tarpeen vaatiessa myös laajana menetelmänä. Kyselyn kysymyksiä on hyvä pohtia perusteellisesti ja laatia tavoitteiden sekä toteutuneen toiminnan perusteelta, huomioiden laadullisuutta sekä kysymysten loogista etenemistä. Myös haastattelut voivat antaa syvällistä tietoa, joita voi toteuttaa niin ryhmässä kuin yksilöiden.

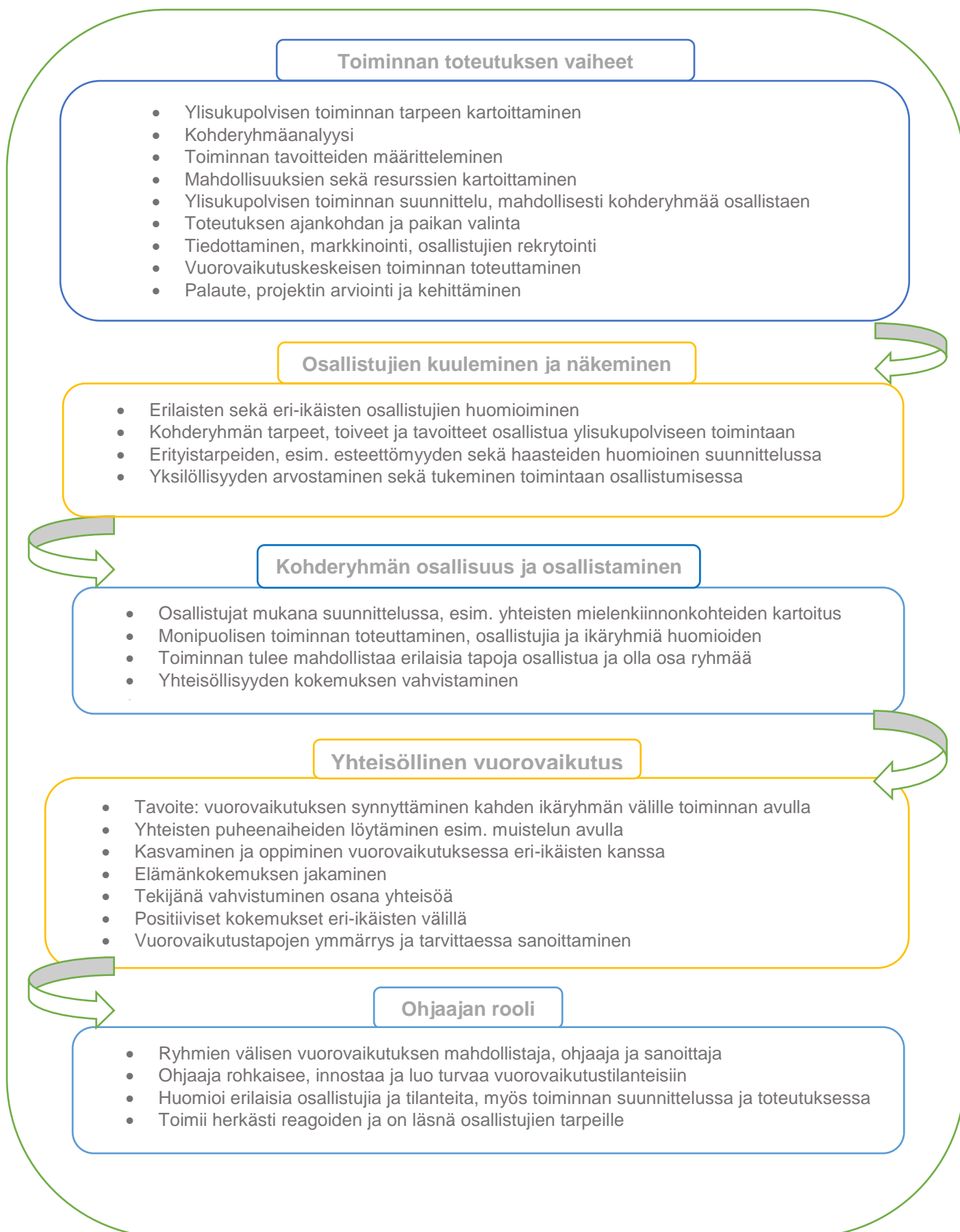
Toteutettaessa ylisukupolvista toimintaa voi palautekeruu toimia yhtenä osana toteutettavaa toimintaa, jolloin toimintamenetelmiksi voidaan valita esimerkiksi luovia vaihtoehtoja. Luovan, vuorovaikutuksellisen toiminnan äärellä on mahdollista toteuttaa niin teemallisia keskusteluja kuin luoda mahdollisuuksia tunteiden ja kokemusten esittämiseen esimerkiksi taiteen keinoin tai kokemuksia jakaen. Palautteenkeruun menetelmiä valittaessa kannattaa tutustua esimerkiksi palvelumuotoilun metodeihin ja prosesseihin.

Palautetta on mahdollista poimia myös havainnoiden kohderyhmän toimintaa sekä kokemuksia. Keskustelut, toteutetun ohjelman parissa tehdyt huomiot sekä ohjaavat palautekeskustelut muiden työntekijöiden kanssa antavat arvokasta tietoa, joka esimerkiksi kyselyissä, haastatteluissa tai tehtävissä on jäänyt huomioimatta. Usein osallistujien on myös vaikeaa antaa suoraa ja rehellistä palautetta tai he eivät havaitse annettujen vaihtoehtojen vastaavan omaa käsitystä. Näissä tapauksissa realistinen palaute voi muodostua toimintaan osallistuneiden kanssa käydystä keskustelusta.

Palautetta on mahdollista arvioida ja analysoida monin eri tavoin. Analysoitava palaute kerätään usein koonniksi, jota tulkitaan vastauksien sekä havaintojen pohjalta. Palaute on hyvä purkaa esimerkiksi taulukoiksi tai teemallisesti, annettujen vastauksien perusteella. Näin tulosten tulkinta ja avaaminen esimerkiksi toimintaan osallistuville tai rahoittaville tahoille on selkeää. Tulokset voivat myös tuottaa ristiriitaisia tai laajoja vastauksia, jolloin kokonaisuuden analysointi vaatii tarkkaavaisuutta.

Palautteen arvioinnissa esiinnousseita ylisukupolvisen toiminnan kehityskohteita tulee huomioida ja toteuttaa rakentavasti, jotta toiminnasta on mahdollista kehittää osallistujien toiveita ja tarpeita vastaavaa. Esiinnousseita toiminnan kehityskohteita tulee peilata myös toimintaa toteuttavan tahon resursseihin. *Millaisia uudistuksia on mahdollista toteuttaa ja millaisella aikataululla?* Osallistujia kuulevalla kehittämisellä sitoutetaan ja motivoidaan kohderyhmää toimintaan. Näin ylisukupolvisen työn on mahdollista toteuttaa myös pitkällä tähtäimellä.

Taulukko 1. Ylisukupolvisen toiminnan toteutuksessa huomioitavia teemoja

7 POHDINTA

Tämä kappaleen alla pyrin avaamaan tavoitteiden toteutumiseen liittyviä johtopäätöksiä sekä ylisukupolvisen toiminnan herättämiä tunteita ja kokemuksia. Tarkastelen tuloksia niin opinnäytetyön tilaajatahon kuin leirille osallistuvien kannalta. Kappaleen lopussa arvioin omaa työpanostani osana projektin toteutumista. Esitän myös ajatuksia vastaavan toiminnan jatkototeutuksesta sekä mahdollisista kehityskohteista.

7.1 Projektin tavoitteiden arviointi

Leirillä havaittujen kohtaamisien perusteella eri ikäryhmissä käydäänkin läpi hyvin samankaltaisia tunteita ja elämänvaiheita. Myös perheiden yhteisöllisyys on murroksessa yksilökeskeisessä yhteiskunnassa, eikä osallistuva isovanhemmuus ole aina itsestäänselvyys (Mäkinen 2013). Nuoret kohtaavat haasteita yhteiskuntaan sijoittumisessa kuin yhteiskunnan heille asettamien vaatimuksien täyttämässä. Iästä huolimatta jokainen voi kaivata tukea, läheisiä ihmissuhteita ja turvallisia kohtaamisia.

Monet ylisukupolvisen leirin osallistujista ovat löytäneet tukea ja apua elämäntilanteeseensa Kaupunkilähetyksen palveluiden avulla, saaneet voimaannuttavia onnistumisenkokemuksia sekä vertaistukea. Positiivisten kokemusten rohkaisemana osallistujat lähtivät viikonloppuleirille, tavoitteena voittaa esimerkiksi sosiaalisia pelkoja ja ystävyyttä muiden toimintaan osallistuvien kanssa. Erityinen huomioitava teema Kaupunkilähetyksen kohderyhmässä ovat erilaiset osallistujat taustoineen sekä haasteineen. Sosiaalisten tilanteiden jännittäminen ja siihen liittyvät pelot estävät pahimmillaan osallistumasta sekä vaikuttavat vuorovaikutustilanteisiin. Leirin jälkeen toteutetun palautekyselyn tuloksiin viitaten leirille lähteminen jännitti enemmän nuoria osallistujia kuin ikäihmisiä, nuoret myös miettivät omaa jaksamistaan ja haasteita osallistumiseen liittyen ikäihmisiä enemmän.

Vaikka kohtaamisia eri-ikäpolvien välillä syntyi, viihtyivät nuoret ja ikäihmiset leirillä pääsääntöisesti omanikäistensä seurassa. Sukupolvia yhdistävässä toiminnassa

yksilön tuleekin kuunnella omia tunteita sekä tarpeita, sillä vuorovaikutustilanne voidaan kokea ahdistavana tai epämiellyttävänä (Mäkinen 2013). Osaltaan toiminnan vapaaehtoisuus helpotti syntyneitä kohtaamisia. Leirillä oli aikaa ja tilaa tutustua ilman pakkoa. Palautteesta kootut tulokset esittävät, että sukupolvia yhdistävä toiminta koettiin miellyttävänä, tarpeellisena voimavarana arjessa ja sen koettiin antaneen mahdollisuuksia kehittyä. Eräs leirille osallistunut nuori koki jo leirin alussa ilmapiirin hyvin lämpimäksi sekä vastaanottavaiseksi; osallistujiin oli helppo tutustua.

Ylisukupolvisen leirin aikana tehtyjen havaintojen perustella arvot, asenteet sekä elämäntavat nousivat esiin herättäen keskustelua, jonka näen avartavan molempien ikäryhmien ennakkoluuloja ja lisäävän ymmärrystä erilaisia osallistujia kohtaan. Jo toteuttamassani workshopissa mahdolliseksi ylisukupolvisen toimintaan vaikuttaviksi haasteiksi esitettiin muun muassa eroja vuorovaikutustavoissa sekä esimerkiksi ikäihmisten odotuksia elämäkokemuksen arvostusta kohtaan. Koin, että leirin aikana vastaavat aiheet käsiteltiin nuorten ja ikäihmisten välillä positiivisesti, joka vaikutti leirin onnistumiseen. Ylisukupolvisen kommunikaation nähtiin myös avartavan näkemystä elämästä sekä antavan nuorille toivoa tulevaisuudesta – vaikeista elämäntilanteista on mahdollista selviytyä (Malkamäki 2018).

Osallistujat ottivat rohkeasti kantaa toistensa mielipiteisiin ja mahdollisiin esitettyihin ennakkoluuloihin (esimerkiksi ikäihmisten vaivat), jolloin käsityksillä oli myös mahdollisuus muuttua. Huomionarvoista mielestäni oli, että leirille osallistuneet pyrkivät itse vaikuttamaan vuorovaikutustilanteiden onnistumiseen sekä kantoivat vastuun omasta roolistaan ryhmän jäsenenä. Ohjaajan rooli oli tukea ja innostaa kohtaamisiin, ei toimia ryhmän erimielisyyksien tai ennakkoluulojen avaajana. Kaupunkilähetyksen työntekijät kokivat roolin vuorovaikutuksen mahdollistajana pienenä, sillä leiriläiset hakeutuivat kontaktiin toisten kanssa sujuvasti.

Projektin tulosten myötä voin todeta opinnäytetyössä esittämäni teoriat sukupolviyöstä, sosiaalipedagogisesta toiminnasta, yhteisöllisyyden sekä vuorovaikutuksen merkityksellisyydestä ihmisen elämän eri vaiheissa tärkeiksi mielekästä elämää tukeviksi teemoiksi. Nämä teemat nousivat esiin myös Turun Sanomien, Laitilan Sanomien sekä Veikkauksen leiriltä tekemissä artikkeleissa (Malkamäki 2018; Veikkaus Oy 2018). Nuoret kuvasivat artikkeleissa ylisukupolvisen toiminnan antavan ainutlaatuisen

mahdollisuuden tutustua eri-ikäisiin Kaupunkilähetyksen parissa toimiviin, löytää uusia puolia itsestä sekä kehittyä ihmisenä. Artikkeleihin haastatellut mainitsivat myös merkittävänä mahdollisuuden tulla kohdatuksi omana itsenään luotettavassa, lämpimässä ilmapiirissä – vailla ennakkoasenteita tai asetettuja tavoitteita. Artikkeleissa sukupolvi-työ pääsi myös esiin positiivisesti vaikuttavana työmuotona, järjestöpuolen toimijoiden tuottamana. Näin kasvatettiin niin ylisukupolvisen työn mainetta tärkeänä, yhteiskunnallisesti arvokkaana toimintana kuin Turun Kaupunkilähetyksen kuvaa rohkeasti ihmisiä yhdistävänä tahona.

Kun haasteeksi koetaan kotoa lähteminen, sosiaaliset tilanteet sekä arjen toiminnot, näen viikonloppuleirille osallistumisen olevan merkittävä arkeen vaikuttava positiivinen haaste, jonka myötä myös kuva itsestä toimijana voi oleellisesti muuttua. Eräs merkittävimmistä leirin jälkeen kuulemistani palautteista tuli leirille osallistuneelta nuorelta. Hän oli leirille lähtiessään kokenut niin sosiaalisten kontaktien puutetta kuin itsetunnon haasteita. Leirille hän lähti haastaen itseä uusien kokemusten pariin. Leirin aikana nuori ystäväystyi ja sai positiivisia kohdatuksi- ja kuulluksi tulemisen tunteita. Palautteesta vastaavia kokemuksia löytyi myös ikäihmisten taholta. Yksinäisen elämään paistoi aurinko, kuului nuorten puheen sorinaa ja elämän täyttivät uudet ajatukset (Palauttepuun tuloksia). Opinnäytetyöni tuloksia peilaten, ylisukupolvinen leiri vastasi odotettua paremmin osallistujien odotuksiin sekä antoi elämään niin kaivattuja sosiaalisia kohtaamisia kuin vertaisuuden ja vahvistumisen kokemuksia – iästä riippumatta.

Näen opinnäytetyöni myötä ylisukupolvisen toiminnan vaikuttavan kokemukseen yksinäisyydestä ja muodostavan myös toimintaan osallistuneille luottavaisen kuvan tulevaisuuden mahdollisuuksista luoda tyydyttäviä, sosiaalisia vuorovaikutussuhteita. Unohtamatta yhteisöllisyyden ja sitä kautta myös osallisuuden kokemuksia, jotka osaltaan vaikuttavat kokemukseen elämän mielekkyydestä ja ennaltaehkäisevät esimerkiksi syrjäytymistä. Turun Kaupunkilähetyksen, työn tilaajan, näkökulmasta toiminnassa aktivoituvat myös vapaaehtoistyön pariin hakeutuvat. Heidän roolinsa työn toteutumisessa on merkityksellinen, mutta rikkaan vuorovaikutuksen yhteisöjä tavoiteltaessa on sosiaalisen ja kulttuurisen tietotaidon jakaminen ennen kaikkea yksilöiden välisiä kokemuksia.

7.2 Työn itsearviointi

Hyppäsin opinnäytetyöni myötä itselleni tuntemattomien aiheiden pariin. Entinen ammattini tapahtumatuottajana sain rinnalleen ihmisläheisiä teorioita ja täysin uuden kohderyhmän, nuoret aikuiset sekä ikäihmiset – yhdessä. Ylisukupolvisuus kiehtoi minua positiivisena, elämää rikastuttavana teemana. Kaupunkilähetyksessä suorittamani harjoittelun aikana oli aikaa pohtia ylisukupolvisen toiminnan toteutusmuotoja, joita ideoin useita. Leiri toteutusmuotona oli minulle vierain, mutta houkutteli tutustumaan tapahtuman piirteitä omaavaan toimintamuotoon. Kun Turun Kaupunkilähetys tarjosi minulle mahdollisuutta lähteä ideoimaan ylisukupolvista toimintaa lopputyönä, olin tarttumaan mielestäni tuttuun tapahtumajärjestämisen organisaattorin rooliin. Yhteisöpedagogina opinnäytetyöni toteuttaminen vaati myös ohjelman sisällöllistä suunnittelua ja toteutusta. Ylisukupolvisen toiminnan toteuttaminen olikin opinnäyteprojektini haaste sekä rikkaus.

Projektin toteutus opinnäytteeni valmistumiseen kesti yli vuoden. Jo hyvin varhaisessa vaiheessa näin työssäni selkeän rakenteen suunnitteluvaiheiden workshopista, leirin sisällön pohtimiseen, toteutukseen sekä tuloksien analysointiin. Lähes kaikki eri osiot toteutuivat odotuksien ja aikataulun mukaisesti. Projekti toteutettiin tiiviissä yhteistyössä Turun Kaupunkilähetyksen työntekijöiden kanssa. Yhteiset suunnittelupalaverit sisälsivät paljon pohdintaa, päätöksiä sekä aktiivista suunnitelmien toteuttamista. Koin tärkeänä ja kokonaisuuden toteuttamisen kannalta merkittävänä, että sain tukeutua opinnäytetyöni tilaajatahoon projektin eri vaiheissa. Koin myös että minuun luotettiin, niin työn toteuttajana kuin leirin ohjaajana.

Haasteena mainitsemani ylisukupolvisen toiminnan, leirin ohjelman, suunnittelu sekä toteuttaminen vaativat mielestäni eniten työtä sekä erilaisten näkemysten huomioimista. Jälkikäteen pohdittuna valinnat toiminnan toteuttamisessa olisivat voineet olla rohkeampia ja erilaisia vaihtoehtoja esimerkiksi ryhmäytymismenetelmistä olisi voinut olla useampia. Leirin ohjelma olisi paikoittain vaatinut tarkempaa taustoittamista, jotta erilaiset vaihtoehdot osallistua ja toteuttaa ylisukupolvista toimintaa olisivat tulleet paremmin esiin. Konsultoin suunnitelmistani sekä ratkaisuistani Humanistisen ammattikorkeakoulun lehtoria Tiina Heimoa. Myös Tiinan mielestä seuraavat ajatukseni

ylisukupolvisen toiminnan toteuttamisesta olisivat voineet tuoda kokonaisuudelle lisäarvoa.

1. Osallistava suunnittelu; osallistujien tarpeiden kartoittaminen
2. Ohjelma ulkona; ryhmäytyminen, yhteiset luontokokemukset
3. Teemallinen muistelu
4. Ikäpolviin liittyvien väittämien kumoaminen
5. Yhteisen tarinan kirjoittaminen valitusta aiheesta

Jäin myös pohtimaan toteuttamieni palautteenkeruumenetelmien toimivuutta kokonaisuuden kannalta. Leirin järjestäjille toteutettu workshop onnistui mielestäni tuomaan esiin juuri oikeita toiminnassa sekä suunnittelussa huomioitavia erityispiirteitä. Ilman workshopin tuloksia työn toteuttamisessa ei olisi osattu huomioida asiakasnäkökulman merkityksellisyyttä yhtä kattavasti. Leirin alussa toteutetun ”Fiiliskierroksen” ajatukset ja odotukset toivat esiin odotettuja teemoja ja tukivat työtäni hyvin. Palautepuu on miellyttävä, yhteisöllisyyttä lisäävä menetelmä, mutta palautteen julkinen esittäminen saattoi vaikuttaa mielipiteiden esittämiseen. Annettu palaute tuki kuitenkin ajatustamme työn tarkoituksesta ja palautepuuhun kirjoitettiin tärkeitä kokemuksia ylisukupolvisen toiminnasta.

Työn kompastuskiveksi koitui palautekyselyn laatiminen, joka olisi vaatinut rohkeutta luottaa osallistujien kykyyn analysoida leirin herättämiä kokemuksia ja tunteita. Kyselyn pääteemoista keskustelin yhdessä Kaupunkilähetyksen työntekijöiden kanssa ja kysymysten asettelu jäi lopulta mielestäni vajaaksi. Jotta olisin saanut tarpeeksi analysoitavaa materiaalia juuri ylisukupolvisen työn herättämistä kokemuksista, olisi palautekyselyyn pitänyt sisältää seuraavat syventävät kysymykset:

1. Millaisia tunteita ja ajatuksia vuorovaikutus eri-ikäpolvien kanssa herätti?
2. Miten mielestäsi vuorovaikutusta eri ikäpolvien välillä olisi voinut lisätä?
3. Millasta toimintaa leirillä olisi voinut toteuttaa yhdessä eri ikäisten kanssa?

Pohdin palautekyselyn tuloksia analysoidessani, että tekisin vielä muutamille leirille osallistuneille yksilöhaastatteluja, mutta päätin kokonaisuudessaan kerätyn palautteen antavan minulle riittävästi materiaalia. Pohdintojen tukena toimivat myös projektiin

osallistuneiden työntekijöiden havainnot sekä osallistujilta saatu suullinen palaute. Tarkastellessani työni tutkimuksellista prosessia kokonaisuutena, koen sen vastanneen tarkoitustaan. Toiminnan jatkototeuttamisen kannalta on palautteella, työn eri vaiheilla sekä työn tuloksilla oma merkityksellinen roolinsa.

Näen, ettei ylisukupolvisen toiminnan järjestäminen vaadi suuria taloudellisia resursseja, vaan voisi toteutua hyvin organisoidun vapaaehtoisringin yhteistyönä. Turun Kaupunkilähetyksen toiminnassa ylisukupolvinen työ olisi mielestäni selkeä jatkumo nuorten aikuisten sekä ikäihmisten kanssa tehtävälle ehkäisevälle ja korjaavalle työlle. Mielestäni ylisukupolvista toimintaa voisi toteuttaa myös säännöllisenä työmuotona. Näkisin, että monet Kaupunkilähetyksen tuettavista nuorista olisivat valmiita kohtaamaan, tukihenkilön kanssa tai ilman, ikäihmisiä esimerkiksi yhteisen harrastuksen tai kulttuurin parissa. Uskoisin, että vastaavan toiminnan myötä toimintaan osallistuvien kokemukset omasta itsestä merkityksellisinä, kasvaisivat. Näin myös monien arkeen olisi mahdollista lisätä odotettua toimintaa, tavoitteellisuutta kuin yhteisöllisyyttä. Ylisukupolvisen toiminnan jatkuminen antaisi mahdollisuuden myös ylisukupolvisen vuorovaihtuksen jatkotutkimukselle.

Tilaaajataho Turun Kaupunkilähetys esitti palautekeskusteluissa tyytyväisyytensä niin ylisukupolviseen leirin toteutuksen eri vaiheisiin kuin kokonaisuudesta rakentuneen mallin toteutukseen. Kritiikkinä toiminnan toteutuksessa esiin nousi ylisukupolvisten toimintamuotojen laajempi ja rohkeampi toteuttaminen. Erityisesti ylisukupolvisia kohtaamisia sekä vuorovaikutusta tukevaa ohjelmaa olisi leirillä pitänyt toteuttaa suunniteltua enemmän, luottaen eri-ikäisten osallistujien halukkuuteen toimia yhdessä ja olla osa toimivaa ryhmää.

Kun tiedostetaan toimintaan osallistuvien tarpeita ja toiveita, voidaan vaikuttaa niin positiivisten asenteiden syntymiseen kuin luoda mielekkäitä kohtaamisia ja sitouttaa osallistujia toimintaan. Leiri onnistuneena kokemuksena luo kuvaa ylisukupolvisen toiminnan mahdollisuuksista ja tärkeydestä, vähentäen myös yhteiskunnallisia ennakkoluuloja. Ylisukupolvisten kohtaamisten mahdollistaminen on kuitenkin lähtökohdiltaan ihmisten saattamista yhteen, joilla on tarve tulla kohdatuksi omassa elämäntilanteessaan. Tätä ajatusta tarkastellessani, näen työni leirin parissa olleen ainutlaatuinen tilaisuus luoda monen ihmisen elämään jotakin uutta ja merkityksellistä. Ja olen

kiitollinen, että olen saanut olla mukana kehittämässä tarpeellista ja monen elämään positiivisesti vaikuttavaa toimintaa. Toivon myös tilaajatahon, Turun Kaupunkilähetyksen, hyödyntävän projektin tuloksia.

LÄHTEET

- Alanen, Leena 2001. Polvesta polveen. Teoksessa Lapsuudesta vanhuuteen: län sosiologiaa. Toim. Anne Sankari & Jyri Jyrkämä. Tampere: Vastapaino, 97-115
- Dundefelt, Tony 2011. Elämänkaaripsykologia: lapsen kasvusta yksilön henkiseen kehitykseen. Helsinki: WSOYpro OY.
- Eräsaari, Leena 2009. Jos ratkaisu on yhteisö, niin mikä on ongelma? Teoksessa Yhteisöllisyys liikkeessä. Toim. Karin Filander & Marjatta Vanhalakka-Ruoho. Aikuiskasvatuksen 48. vuosikirja. Jyväskylä: Gummeruksen kirjapaino Oy, 67-90
- Hakkarainen, Kai & Lonka, Kirsti & Lipponen, Lasse 2001. Tutkiva oppiminen. Älykkään toiminnan rajat ja niiden ylittäminen. Helsinki: WSOY.
- Launikari, Mika 2016. Nuorten arvomaailma ja identiteetti aikuisuuden kynnyksellä. Teoksessa Koordinaatit nuorten tieto- ja neuvontatyöhön. Suuntaviivoja ammatilliseen osaamiseen. Toim. Fedotoff, Jaana & Leppäkari, Heidi & Timonen, Päivi. Oulu: Koordinaatti-Nuorten tieto- ja neuvontatyön kehittämiskeskus, 21-31.
- Finlex. Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista. 28.12.2012/980. Viitattu 20.2.2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2012/20120980>
- Finlex. Nuorisolaki. 1285/2016. Viitattu 10.5. 2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>
- FINTO, Suomalainen asiasanasto- ja ontologiapalvelu. Viitattu 25.1.2018. <https://finto.fi/keko/fi/page/p166>
- Forsblom, Julia 2012. Sukupolvien välinen vuorovaikutus kohtaamisia kotikulmilla - hankkeessa. Viitattu 21.7.2018. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/39534/Forsblom_Julia.pdf?sequence=1
- Haavio-Mannila, Elina & Majamaa, Karoliina & Tanskanen, Antti & Hämäläinen, Hans & Karisto, Antti & Rotkirch, Anna & Roos, JP 2009. Sukupolvien ketju. Suuret ikäluokat ja sukupolvien välinen vuorovaikutus Suomessa. Helsinki: Kelan tutkimusosasto. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/14965/Tutkimuksia107.pdf?sequence=3>
- Hiltunen, Minna 2009. Yhteisöllinen taidekasvatus. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Hirsijärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. 13.painos. Helsinki: Tammi.
- Hoikkala, Tommi & Kuivakangas, Johanna 2017. Repa, Kirsti ja maisteri nuorisopedagogiikoiden pyörteissä – johdanto. Teoksessa Kenen nuorisotyö? Yhteisöpedagogiikan kentät ja mahdollisuudet. Toim. Hoikkala, Tommi & Kuivakangas, Johanna. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu, 10-32. Viitattu 29.1.2018. <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2017/12/hoikkala-kuivakangas-kenen-nuorisotyö.pdf>
- Humanistinen ammattikorkeakoulu 2013. Opinnäytetyöopas. Työryhmä Arto Lindholm, Merja Kylmäkoski, Päivi Raino ja Reijo Viitanen.

- Hämäläinen, Juha & Nivala, Elina 2007. Sosiaalipedagoginen aikakauskirja: vuosikirja 2007. Suomen sosiaalipedagoginen seura ry. 8. vuosikerta. Pori: Suomen sosiaalipedagoginen seura.
- Jansson, Anu 2012. Psykososiaalinen ryhmätoiminta ikäihmisten yksinäisyyden lievittäjänä. Vanhustyön keskusliitto. Helsinki: Vanhustyön keskusliitto.
- Junttila, Niina 2016a. Yksinäisyyden ulottuvuudet. Teoksessa Yksinäisten Suomi. Toim. Juho Saari. Helsinki: Gaudeamus, 52-69.
- Junttila, Niina 2016b. Lasten ja nuorten yksinäisyys. Teoksessa Yksinäisten Suomi. Toim. Juha Saari. Helsinki: Gaudeamus, 149-163.
- Kanervisto, Tanja 2018. Elämänkaaren mittainen polku ohjajuuteen. Arkilähtöisen asiantuntijuuden edellytykset ja ominaispiirteet. Kasvatustieteiden progradu -tutkielma. Viitattu 15.7.2018. <https://tampub.uta.fi/handle/10024/103744>
- Ketola, Tapani 2002. Leirituuli. Kirja leiritoiminnan järjestäjille ja ohjaajille. Helsinki: Lasten keskus.
- Kouluvaarit ry verkkosivu 2018. Esittely, lapsen parhaaksi. Viitattu 10.5.2018. <http://info.edu.turku.fi/kouluvaarit/index.php?tkoko=2>
- Kurki, Leena 2008. Innostava vanhuus: sosiokulttuurinen innostaminen vanhempien aikuisten parissa. Helsinki: Finn Lectura.
- Kurki, Leena 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen: muutoksen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino.
- Lyytinen, Paula, Korkeakangas, Mikko & Lyytinen, Heikki (toim.) 1995. Näkökulmia kehityspsykologiaan: kehitys kontekstissaan. WSOY.
- Malkamäki, Elina 2018. Sukupolvet yhdistävä leiri täyttyi hetkessä. Turun Sanomat 12.2.2018.
- Miettinen, Satu (toim.) 2011. Palvelumuotoilu – uusia menetelmiä käyttäjätiedon hankintaan ja hyödyntämiseen. Helsinki: Teknologiainfo Teknova Oy.
- Mäkinen, Sirpa 2013. Sukupolvien välinen vuorovaikutus toimii perhehoidossa. Perhehoito (16) 2/2013. Perhehoitoliitto. Viitattu 8.5.2018. <https://www.perhehoitoliitto.fi/files/386/vuorovaikutus.pdf>
- Nuorisotakuu 2018. Viitattu 10.5.2018. <http://nuorisotakuu.fi/tietoa-nuorisotakuusta>
- Nuorisotutkimusseura ry. Nuorisoverkosto. Työtä, koulutus- tai harjoittelupaikkaa ilman olevien nuorten käsityksiä tulevaisuudesta, demokratiasta ja julkisista palveluista – Nuorisobarometrin erillisnäyte/aineistonkeruu. Viitattu 15.12.17. http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/hankkeet/nuorisobarometrin-erillisnayte/eriarvoistumistyoryhma_gretschelmyllyniemi_neet_aineistokooste_05122017_nettiin.pdf
- Nurmi, Jari-Erik & Ahonen, Timo & Lyytinen, Heikki & Lyytinen, Paula & Pulkkinen, Lea & Ruoppila, Isto 2006. Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki: WSOY.
- Ojaniemi, Karoliina 2006. Toimintamallien kehittäminen terveyden edistämisen hankkeissa- ymmärrys, suunnittelu ja arviointi. Pro gradu-tutkielma. Tampereen yliopisto. Viitattu 24.5.2018 <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/94128/gradu01521.pdf?sequence=1>

- Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2014. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Repo-Kaarento, Saara 2010. Innostu ryhmästä. Miten ohjata oppivaa yhteisöä. Helsinki: Kansanvalistusseura.
- Saarenheimo, Marja & Pietilä, Minna & Tiihonen, Arto & Pohjolainen, Pertti & Maununoaho, Sonja & Raitakari, Sari & Aarninsalo, Lydia 2013. Neljän polven treffit. Ikäpolvitoiminnan opas. Helsinki: Vanhustyön keskusliitto. http://www.vtkl.fi/document/1/1517/7a62bf2/Neljan_Polven_Treffit_Ikapolvitoiminnan_Opas.pdf
- Saarenheimo, Maria & Pietilä, Minna & Sonja Maununoaho & Tiihonen, Arto & Pohjolainen, Pertti 2014. Ikäpolvien taju. Elämäkulkua ja ikäpolvet muuttuvassa maailmassa. Helsinki: Vanhustyön keskusliitto. Viitattu 10.8.2018. http://www.vtkl.fi/document/1/1396/7b37447/Ikapolvien_taju.pdf
- Saari, Juho 2016. Matkalla yksinäisyyteen. Teoksessa Yksinäisten Suomi. Toim. Juho Saari. Helsinki: Gaudeamus. s. 9-29.
- Saastamoinen, Mikko 2011. Sosiaalinen ongelma, veren perintö vai tarttuva tauti? Ylisukupolvisuus työttömyys, -mielenterveys ja päihdeongelmissa. Kirjallisuusseminaari 1. Lapin yliopisto. Viitattu 15.7.2018. <https://www.luc.fi/loader.aspx?id=027d4397-9d8d-4e3c-a26e-5e8e81a389cf>
- Sipura, Anna 2014. Varamummo ja varavaari-toiminnan käynnistäminen perhekerhoissa. Sosiaalialan koulutusohjelman opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Diak Helsinki. Viitattu 14.7.2018. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/74642/sipura_anna_HELSEINKI.pdf
- Terveyden ja Hyvinvoinnin laitoksen verkkosivut 2017: Hyvinvointi- ja terveyserot. Viitattu 17.12.2017. <https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/elamankulku/iakkaat>
- Toikko, Timo & Rantanen, Teemu 2009. Tukimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampere University Press. Viitattu 21.5.2018. https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/100802/Toikko_Rantanen_Tukimuksellinen_kehittamistoiminta.pdf?sequence=1
- Vallo, Helena & Häyrynen, Eija 2014. Tapahtuma on tilaisuus. Tapahtumamarkkinointi tapahtuman järjestäminen. Helsinki: Tietosanoma Oy.
- Vanhapiha, Elina & Tiilikainen, Taneli & Veikkolainen, Arsi & Tolvanen, Pirita & Kuokka, Nelli & Lidman Jukka 2013. Yhdistykset toteuttamassa itseään – ja palveluksessa yhteiskuntaa (handbook). Helsinki: Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulun Pienyrityskeskus.
- Veikkaus Oy 2018. Uutishuone, avustukset. Viitattu 10.5.2018. https://www.veikkaus.fi/fi/yritys?utm_source=facebook&utm_medium=some&utm_campaign=2018_vk19_iu_kaupunkilahetyksien_link&utm_content=link_post#/article/avustukset/2018/kaupunkilahetyksen-leiri-toi-nuoret-ja-vanhat-yhteen
- Turun Kaupunkilahetyks ry verkkosivut 2018. Viitattu 29.1.2018. <http://tukenasi.fi>
- Ukkonen-Mikkola, Tuulikki 2011. Sukupolvien kohtaamisista lasten ja vanhusten yhteisessä palvelukeskuksessa. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden yksikkö. Viitattu 12.5.2018. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66723/978-951-44-8382-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Vähälä, Eija & Kontio, Mirja & Kouri, Pirkko & Leinonen, Raisa (toim.) 2012. Palmu- palvelumuotoilua ikääntyville. Uusia palvelujen tuottamismalleja itsenäisen suoriutumisen tueksi. Kuopio: Savonia-ammattikorkeakoulu.

LIITTEET

LIITE 1

TUKENASI-leiri 10.-11.2.2018

Kiitos Sinulle, että olit mukana toteuttamassa kaikkien aikojen ensimmäistä TUKENASI-leiriä! Toivottavasti sait mukaasi mukavia muistoja ja iloa tulevaan kevääseen.

Olisi mukavaa kuulla leirikokemuksistasi ja toivomme, että vastaisit muutamaan alla olevaan kysymykseen. Riittää, kun laitat ruksin mieleisesi vastauksen perään, kiitos.

Osallistuja Nainen ___ Mies ___

Mukana leirillä seuraavasta Kaupunkilähetyksen toiminnasta TUAS / Oma Koutsu ___ 60+ ___ vapaaehtoistoiminta ___

1. Vastasiko TUKENASI-leiri odotuksiasi?

Kyllä ___ Osittain ___ Ei ___, olisin toivonut (esim. vapaa-aikaa) _____

2. Osallistuitko leirin aikana järjestettyyn toimintaan?

Kyllä ___ Osittain ___ En ___

3. Mistä toiminnasta pidit erityisesti?

Jooga ___ Ulkoilu ___ Leivonta ___ Tutustuminen ___ Vapaa-aika ___

Taidepajat ___ Saunailta ___ Muu, mikä? _____

4. Vastasiko leirin ohjattu ohjelma odotuksiasi?

Kyllä ___ Osittain ___ Ei ___, jäin kaipaamaan (esim. liikunta) _____

5. Miten leirin järjestelyt mielestäsi onnistuivat?

Todella hyvin ___ Kohtalaisesti ___ Heikosti ___, kaipasin _____

6. Millaisia tunteita leirille osallistuminen sinussa herätti?

Odotin innolla ___ Lähteminen jännitti ___ Mukava tutustua muihin ___ Mietin, miten jaksan ___

Levolliselta ___ En tiennyt mitä odottaa ___ Muuta, mitä? _____

7. Miltä eri-ikäisten osallistujien tapaamien leirillä tuntui?

Mielenkiintoiselta ___ Jännittävältä ___ Mukavalta ___ Uudelta kokemukselta ___ Muuta, mitä _____

8. Olisitko halukas osallistumaan vastaavaan toimintaan tulevaisuudessa?

Kyllä, mielelläni ___ En tiedä ___ En ___

Ajatuksiasi leirin päättyessä _____

Kiitos kun kerroit kokemuksistasi, aurinkoista kevättä!

LIITE 2
Kuvia ylisukupolviseselta Tukenasi-leiriltä

